

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sacerdotale Ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ
aliarumque ecclesiarum ex Apostolic[a]e bibliothec[a]e ac
Sanctorum Patrum iurium sanctionibus, &
ecclesiasticorum doctorum scriptis ...**

Venetiis, 1579

Exorcismi dæmoniacorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40307

tendū tñ est, q̄ note, q̄ situate sunt in chorda, nō dēnt cōputari
i numero cuz illis, q̄ sunt superi⁹ vel inferi⁹. ¶ Et nota q̄ chor
da primi ⁊ scdi toni est in manu i digito articulari. f. fa. vt. gra
in. ⁊ i linea: Chorda tertij ⁊ quarti toni est in G. sol. re. vt. graui,
⁊ i spatio. Chorda q̄nti ⁊ sexti toni est i A. la. mi. re. acuto, ⁊ in li
nea. Chorda septimi ⁊ octavi toni est in B. la. b. mi. acuto, ⁊ in
spacio.

¶ Sancta Brigida.

¶ Clericorū cātus nō sit remissus, nō fractus, non dissolutus:
sed honestus, ⁊ grauis, vniformis, ⁊ p̄ oia humilis. ¶ Psalmodia
plus redoleat suauitatē mentis, humilitatēq; ⁊ deuotionē: q̄
aliq̄ ostentationē. Nā nō vacat a culpa alius, q̄si cantantē plus
delectat nota, q̄ res que canitur: oīnoq; abominabile est deo,
q̄si vocis eleuatio plus sit p̄ audientes, quam propter Deum.

¶ Finit compendium musicę.

¶ Exorcismi contra demones diuersorum sanctorum
approbati, ⁊ magne efficacie incipiunt.

¶ Tia etiā ad officium sacerdotum spectat ⁊ pertinet ve
ratis a demonibus per sibi ab ecclesia traditā p̄tatez,
quantum in se est, per diuinā gratiam manus impone
re, ⁊ demones, tam christianos baptizatos, q̄ catechumenos
veritates adiurare, exorcizare, ⁊ expellere de eorum corpouibus,
sub sequenter ponuntur in calce huius operis exorcismi sancto
rum, quos cum puritate p̄scientie ⁊ magna humilitate legere
dēnt, nihil sibi, sed oia dei virtuti ⁊ ecclesię p̄tati attribuēdo.

¶ Sed antequam deueniatur ad exorcismum, pro informatio
ne exorcizantis notanda sunt que dam p̄ambula valde op
portuna, que sunt sequentia, videlicet.

¶ Modus quem tenet demon ad intrandum in humana cor
pora. Cap. 1.

¶ De maleficijs. Cap. 2.

¶ De signis, q̄bus aliquis cognoscit esse demontacus. Cap. 3.

¶ Signa, q̄bus aliquis deprehendit esse maleficiatus. Cap. 4.

¶ Conditiones exorciste, ⁊ qualiter ad hoc officium debet p̄
parari. Cap. 5.

¶ De signis que apparent quando sacerdos coniurat malch
clatum. Cap. 6.

¶ 2 ¶ Quem

Cuem modum teneat demon ad exiendum de humanis corporibus. Cap. 7.

C De malitijs & deceptionibus, quibus vititur demon erga exorcistam. Cap. 8.

C Qui potest exorcizare, & de modo, quem tenere debet exorcista, quando aliquem vult conurare. Cap. 9.

C De modo, quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Cap. 10.

D iabolus ingreditur in humana corpora propter desperationem, aut propter aliud peccatum, aut aliquando permittitur ad exercitationem. **P**rimo duo modi sunt ad vinctum dñi dei, sicut dicit Hieron. super Jobelez, vt h. 23. q. 5. **M**onsolium. **T**ertius modus est ad salutem anime, sicut legitur de aliquibus sanctis, qui fuerunt verati a demonibus vsq; ad finem vite eorum. Anteq; ergo diabolus humana corpora ingreditur, quasi semper, primo apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte est defunctus; aut repñtat aliquem suum consanguineum; aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. Et sibi vsq; subito dispereat, sed ingreditur subito in eum. Et hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obscuris. Et in talibus oppressis apparent signa que infra dicemus. Alii qui et intrant per os, aut aures, in modum venti; aut in modum vnius muris, sicut narrauerunt talia patientes. Aliquibus etiam dormientibus demones tale somnium induxerunt: quod vsq; eis videbatur quod demon post eos curabat; qui euigilantes inuenti sunt cum talibus signis demoniacorum; vsq; quod diabolus erat in eis; vt postmodum clare apparuit. Aliqui et ingrediuntur percutiendo collum, aut alia membra ipsorum. **C** De maleficijs. Cap. 11.

In omnibus autem maleficus est pactum aut manifestum, aut secretum, quod habet diabolus cum malefico: sicut quod currit si gulum malefici: quod quasi semper est res vana. Facto maleficio subito diabolus aut presentialiter, aut potestatiue ingreditur in illam personam, supra quam factum est dictum maleficii: Et hoc est ob aliquod occultum dei iudicium. Verum si esset aliqua persona sancta & pura, sicut erat beata Justina, nihil possent demones contra ipsam. De his autem longius & diffusius tractatur in summa Syluestrina, & summa Anastasiana, & in libro magistri Joannis nider:

nider, qui vñ pceptozū diuinę legis de decem pceptis. His adiungo, q̄ illa ossa, & pennę inferę vna in alia: & multa & quasi infinita talia, que in lectis inveniuntur a demone deportata, sicut clare fuit deprehensus, sunt extrahēda, & igne cōburenda, dñi dñi psalmus: Erurgat deus. Nec sequenda est illa superstitio, quā vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluvium currentē. Hoc anno fuit q̄dā iuencula, cōtra quā quotidie fiebat maleficia: q̄ ea, q̄ inuenit in lecto, igne cōbussit. Cui sequēti nocte diabolus apparuit, & relatus est de tot p̄sonibus, quas faciebat, & q̄ cōbussērat ea q̄ inuenerat. Quā iniuriam nemo ei as fecerat. Cui iuencula spū sc̄to repleta viriliter r̄spondit, ab eo petēs ad qd venisset. Qui r̄spondit, q̄ violenter illuc missus fuerat.

De signis quibus cognoscitur aliquis esse demoniacus. Cap. 3.

Legitur, q̄ si quis non p̄t̄tinuare esum carnis hędine, p̄ dies 30. q̄ talis indicatur demoniacus. Aliqui demoniaci h̄nt oculos terribiles: & demones mēbra eorū & corp̄ destruūt miserabiliter, & interficiunt, nisi cito eis subueniatur. Aliqui fingunt se esse fatuos, & semper augent: sed discōperiuntur, & cognoscuntur, si nolūt dicere psalmū. Miserere mei deus, quoniam. **vel Qui habitat in ad: aut Evangelium sc̄ti Joannis. 1.** In principio, & similia sancta. Est etiam magnum signum, q̄ si loquuntur sermonē alienū a patria sua: si non fuerunt extra patriam: & q̄ si personę illiterate & idioę loquuntur literaliter & cōgruenter: aut ēt cantant musicaliter: aut quando dicunt aliquid, quod ipsi nunquam dicere sciissent. Aliqui ēt demoniaci sunt muti & stupidi. Aliud quoq; signum est, q̄ eis superveniunt terrores, & cito recedunt. Potissimum autem cognoscitur quis esse demoniacus, quia si quando leguntur exorcismi, conturbantur: & hoc signum est presentis diaboli, sicut infra dicemus.

De signis, quibus cognoscitur quis esse maleficiatus. Ca. 4.

Aliqui maleficiati h̄nt colorē faciei cedrinum, & aliqui oculos constrictos: oīa eorum membra vñr̄ ligata, & h̄nt humores desiccatos. Duo autem potissima signa sunt, constrictio cordis & oris stomachalis: & q̄ videtur eis q̄ habent vñr̄ bolum super stomachū. Aliqui h̄nt puncturas in corde tanquā si acubus esset punctum. Aliqui vñr̄ cor eis corrodi. Aliqui habēt magnum dolorem in collo, aut renibus: & videtur eis q̄ talia

Et 3 membra

mebra a canibus lacerentur. Aliquibus vñ se hñe bōlluz in gutture: quod ascēdit ⁊ descēdit. Quibusdā ligata est vena gñatio- nis. Aliqui hñt stomachū ita indispōsitū, q̄ emittunt per vomitum quicquid comedunt, vel bibunt. Aliquibus per ventrem discurrit ventus frigidissimus, aut tanquam flamma ignis. Ali- quibus signum est in digestionē cibi: ⁊ potissimum quando me- dicinē applicatē nihil prosunt infirmo. Aliquibus est circa col- lum continua pulsatio, quę videt̄ tremorē inferre. Ultra hec si- gna sunt etiam alia quamplura, quę practicando inueniens.

Conditiones exorciste: ⁊ qualiter se p̄parare debet. Cap. 5.

Oemoniaci ⁊ maleficiati citus liberantur in ecclā, q̄ in pal- uatis domibus. Et prius dēt cōfiteri. Laudo q̄ exorcista sit sacerdos, qui d̄ esse homo vite sanctę, bñ p̄fessus ⁊ cōtritus, ⁊ super oīa humilis; opus hoc diuine oīpotentię attribnendo. Qui horret infirmū, vt oē adiutorū a diuina maiestate expectet, a se aut̄ nihil, nisi modicum laboris, qui ē est ex grā dei. Non sit etiā auarus; q̄ petendo pecunias, aut expectando perderet do- num tantę gratię. Tamē si pauper est, scire potest recipere cle- mosinam sibi datam. In illa die omnino celebret prius; q̄ dia- bolus plus timet manuum impositionem, ⁊ presentiam suam.

CDe signis quę apparent, quando sacerdos con-
rat maleficiatum. Cap. 6.

Exorcista moneat demonia cū vel maleficiatum, ⁊ recolle- gat mētē suā, ⁊ eā ad deū dirigat cū firma fide ⁊ spe libera- tionis suę a diuina maiestate, si expedit salutē animę suę. Et bñt crucifixū in manib⁹ suis, ⁊ ponat reliquias scōrū ligatas in pā- no serico super cor eius, aut super stomachū; ⁊ ipse faciat signū cū manu, quotiescunq̄ senserit in aliqua sui corporis parte com- moueri, aut pungi. Et hoc vt sacerdos non cōturbe; sed vt sciat ad quę verba magis diaboli p̄turben. Et finita p̄iuratione pe- tar cū sacerdos de accidentibus, quę sibi p̄tigerunt. Hęc signa solent accidere qñ sacerdos ponit manū super caput: quia sen- tiunt sub manu rē frigidissimā tanq̄ glaciē. Aliquibus descen- dit vētus per humeros ⁊ renes, qui est frigidissimus. Aliquibus caput in immensum aggrauatur. Aliquibus cerebrum constrin- gitur, ⁊ perforatur: sicut si gladio percuteret. Aliquibus inflam- matur caput ⁊ facies, aliqñ tota persona, ac si esset vapor ignis.

Aliquibus febtilis immēsa est doloze capitis evehit: et totum corpus extenuatur et frangitur. Sed oia ista accidentia parum durant: quia diuatio tollit demonis vigorē. Aliquibus stringitur guttur, adeo quod vix strangulari. Aliquibus ad orificiū stomachi mouetur quedā res ad modum pile, ac si essent vermes, ac formice, aut rang. Quibusdā accidit vomitus magnus stomachi. Aliquibus maxima tortura in visceribus. Nonnullis ventrē vehementer inflatur. Quibusdā cōstringitur cor: ac si intolerabiliter feriretur. Ostenditur etiam demon in aliqua parte corporis palpitando sicut piscis, aut in modum formicarum. Aliquādo pertransit a capite vsque ad digitos pedum, sicut ventus, et e contra. Ultra ista signa quamplura alia practicando videbis: quadiuersi demones faciunt diuersa signa.

De modo, quem tenet diabolus ad egrediendum de corporibus. Cap. 7.

Si fuerint diaboli, qui loquuntur, iura eos quod dimittat corpus illud liberū et expeditū, sicut erat quā fuit baptizatus. Et fac eū dare signū discessus, per extinctionē candelę. Si vero sint diaboli, qui nō loquant, sicut inuenit in maleficiis, erūt aliqui per os in modū flāmę ignis: aliqui in modū venti congelati. Et in exitu videbis inflagari guttur. Egrediuntur etiam per aures simili modo discedentes a stomacho, seu corde. Aliqui exiunt per secessū in similitudinē pile, que semper gyratū donec exeat. Aliqui in similitudinē rang, que serpit donec fuerit egressa. Aliqui in similitudinē venti frigidissimi.

De malitijs et deceptionibus, quibus vniuntur demones ad exorcisiam decipiendum. Cap. 8.

Aliqui demones tñ odio hñt verba sancta, quod anteq̄ cōiurantur, discedunt. Alii expectat diuinationē, sed postea nō pñt eā sustinere. Aliqui aut sunt a deo maligni, quod faciunt fatigari exorcistā per magnū ipis spatiū, vt appareat infirmo, quod non sit demontacus, et vt faciant fatigari, et pati exorcistā. Aliqui postea sunt manifestati abscondunt se, et relinquunt corpus liberū ab oī fastidio: taliter quod infirmus putat se esse oīno liberatū: sed non dēt cessare exorcistā, donec viderit signa liberationis. Aliqui demones ponunt oīa impedimenta, que pñt infirmo, vt non si faciat diuinationē. Quidā conantur persuadere quod sunt infir-

mitates naturales: et quia res est vna tripha. Aliqui in medio conurationis faciunt dormire infirmam: et ostendant ei aliquam visionem crucifixi, vel aliorum sanctorum subtrahendo se, ut sciet secreti: et ostendunt infirmum liberum. Aliqui ostendunt maleficium factum super ipsum, et auctores malefici, et modum ad illud dissipandum. Sed sit cautus exorcista, ne faciat aliquas superstitionem. Non iureris si diabolus in susceptione sacramenti eucharistie demoniacum non conturbet: quia postquam intravit, paulatim despicit, et non timet sancta, immo loquitur mysteria fidelis sancte, et confitetur divinam maiestatem. Et supponit personam veratam, et ei loquitur in corde, et facit eam perturbari pro re minima. Maius tibi dico, quod aliqui demones post longam verationem factam alicui persone, si non expellunt, loquuntur per os eius quasi semper, et cessant ei nocere. Postea tandem deprehenduntur.

Quid potest exorcizare: et de modo, quem tenere debet exorcista in coniurando aliquam personam. Cap. 9.

Dicitur autem, quod quilibet sacerdos, et maxime parochialis, et quilibet diaconus, aut subdiaconus si sibi fuerit commissum per episcopum, vel presbyterum, potest exorcizare. Hoc et potest quilibet purus exorcista de commissione ut supra. Et si sacerdos vel diaconus exorcizat, debet habere super albam, vel super pelliceum stolam: si vero subdiaconus, manipulum: si acolytus vel exorcista, superpelliceum et cottam tamen. Volens igitur sacerdos demones expellere, vel adiurare per preteritam sibi traditam, debet primo seipsum mundare per humilem et legitimam confessionem suorum peccatorum: et missa celebrata, si persona demoniaca vel maleficiata est sana, ducatur ad ecclesiam: quia ibi facilius obtinebitur victoria: et si fuerit infirma, vel multum debilis, conuocetur in domo, hoc modo. Habeat exorcista superpelliceum et stolam, et ponat partem stolae collo maleficiati, et reliquias sanctorum super cor eius, aut super osificium stomachi, postea incipiat exorcismum: Et quando peruenerit ad conuincationem, replicet ipsam usque decies semper per penam augendo. Et si videt profectum in ipsa, continuet usque ad liberationem. Et si magis timeret exorcismum, lege illum: quia vnus demon plus timeret vnam rem quam aliam. Et non deficias a fine, sed oportet perseverare duabus, tribus, quatuor, aut sex horis continuis, et plus donec habeas victoriam. Et demones obstinati.

nati semper querunt defatigare exorcistā, vt desinat pro labore
 & lassitudine exorcizare. Et plus timent in prima q̄ in secunda
 vice: q̄ reputant se fuisse cōsecutos victoriā: q̄n̄ dimittit pp̄ lassi-
 tudinē exorcizare. Et si in prima die non fuerit liberatus, profe-
 quatur secundo & tertio, quousque liberetur ex toto. Quia vide-
 bis quod die dēmones magis debilitari. Sint ēt p̄ntes & fideles
 qui etiam orant deum pro infirmo. Debet exorcista ante omnia
 facere p̄ceptum dēmonibus alijs, qui venissent ad succurren-
 dū dēmoni vexanti in hunc modū. **¶** **P**recipio vobis dēmo-
 nes, qui venistis in succursum & adiutoriū istius, vel istorū dē-
 monum, hanc dei creaturā **¶** vexantis, vel vexantiū: ex parte
 sanctissime Trinitatis **¶** Pa-**†** tris & fi-**†** lii, & spūs **†** sancti, &
 sub pena excōicationis maioris, & minoris late s̄niē, & sub pena
 detractionis in infernum, & sub pena immersionis in stagnum
 ignis & sulphuris per manus inimicorū vestrorum, & sub pena
 tradendi vos in potestatem inimicorum, ac condemnandi vos
 in stagnum ignis & sulphuris per cētum annos: quatenus nul-
 lus adiutoriū vel fauorem detis illis dēmonibus, qui vexant
 corpus istius creature Dei **¶** sed discedatis statim, & eatis ad
 loca vobis deputata. Ecce **†** crucem Domini: fugite partes
 aduersę, vicit leo de tribu Iuda, radix David. **¶** **Exorcizatu-**
rus igitur facta diligenti consuetudine, & habitu absolute, in-
ditus sacris vestibus pro s̄uō ordinis qualitate, seipsum corde
humilians, & peccatorem reputans, nec in sua, sed domini po-
rentia confidens, deuote, attente, constanter, fidenter, & intrep-
ide faciens sibi signum crucis in sua fronte ter, & dicens In no-
mine pa-†** tris, & fi-**†** lii, & spiritus **†** sancti. **¶** Amen.**

Ponat manum suam super caput demoniaci: & eam continue
 tenens humili ter dicat non solum verbotenus & superficiali-
 ter: sed etiam bonafide loquentes exorcismos.

¶ Incipit exorcismus beati Ambrosii, archiepi mirabilis effi-
 cacie sup̄ demoniacos: cuius practica pp̄rie spectat ad sacerdo-
 tes. Tu igit̄ qui cuiusq̄ fueris nulla leuitate ductus, sed sola ne-
 cessitate, vel charitatis cā, hanc rē disponas assumere arduā: &
 op̄s q̄ p̄missio triū dierū ieiunio, tertio mane diligēter, ch̄ cōtri-
 tione p̄fessus missā de spū sc̄to deuotissime celebres, facie do in
 ipsa missa cōmemoratiōē de infrascriptis orationibus. **¶** **D**eo.

Deus

Deus, qui per vngentū tuū, exclusa dñatione diaboli, pplm̄ tibi fidelem aptasti: expelle (qs) a famulo tuo. **A.** cunctas diabolicę illusionis insidias: & eū illibatū ab oī eius spugnatione cōserua. **Per eum. Secreta.**

Omnis dñe humilitatis nostrę pro petitione famuli tui **A.** oblatū, petimus, vt gratanter assumas, & ab eius opprefiore hostis maligni insidias oēmq; potestatem benignus excludas. **Per dominum nostrum Iesum ꝛc. Postcommunio.**

Odelestis panis quem sumpsimus dñe, & nobis indulgentiam tribuat, & famuluz tuum **A.** ab antiqui hostis irrisione defendat. **Per do. Completa missa sacerdos non exuat se, sed sic paratus missalibus indumētis, & candelā benedictā accēsam in manu tēgens stet in medio ante altare, facie versa ad populum, habens obfessum ante pedes ligatum, si necesse fuerit: & humili corde, deuotoq; aspectu se & astantes inuniat signo crucis alta voce dicens. Do. In nomine pa. & tris, & fi. & lij, & spiritus & sancti. Amen. & Domine exau. & Et clamor. & Dominus vobiscum. & Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.**

Omnis dñe, verbū Dei patris, Ehsiste Iesu, & dñe vniuersę creaturę, qui sanctis aplis tuis dedisti prætem calcandi super serpentes & scorpiones, qui inter cetera mirabilia tuorū opera, dignatus es docere demones effugare, cuius virtute victus tanq; fulgur de celo satanas cecidit: tuū nomen cū pauore, & tremore supplex deprecor, vt mihi indignissimo seruo tuo data venia pccōrum, p̄fidentia & possibilitate donare digneris, vt hunc crudelē draconē, brachij tui munitus potētia fideliter & securus aggrediar per te. Iesu Chryste dñe Deus noster, qui viuis & regnas cū eodē patre in vnita. **Idac orōne cōpleta asp̄gat egrotū aqua benedictā in modū crucis, dicens. In noīe pa. & tris, & fi. & lij, & spiritus & sancti. Amen. & Dñe exaudi. & Et clamor. & Dominus vo. & Et cum. Oremus. Oratio.**

Omnis eterne deus, a cuius facie celi distillant montes sicut cera liquecunt: terra tremit: cui patent abyssi, quem infernus pauescit, quem oīs terrarū motus asp̄cit, humiliter te supplex deprecor dñator dñe, vt inuocatione noīs tui ab huius famuli tui **A.** vexatione aīa liberata, ad authorē suę salutis recurrat: liberatorēq; suū diabolico depulso fetore, & odore suauissimo

missimo spiritu creatoris tui. Tunc siue rñderit siue non, fidelis
 Iesum Christum missione prosequere coniurationem. **Coniuratio.**
Quoniam te serpens antique per iudicē uiuorum et mortuorum,
 per factorē mundi, per euz, qui habet potestatem mittere te in
 gehennā: ut ab hoc famulo dei Iſa. qui ad ecclesie sue currit pre-
 sidia, festinus discedas. Adiuro te non per meā infirmitatem, sed
 per virtutē spūs sc̄i: ut ex eas ab hoc famulo dei Iſa. quem dñs
 Iesus Ch̄s fecit ad imaginē et similitudinē suā. Cede, cede, non
 mihi, sed ministro Ch̄sti. Illius. n. te urgeat potestas, qui te
 affixus **In fronte** cru. * ei suo subiugauit imperio. Illius bra-
 * chii p̄tendit: qui de cunctis gemitibus inferni animas in
 storiū ad lucē perduxit. Sit tibi terror corpus hoīs: sitq; tibi ter-
 roz imago dei: nec resistas, nec mozeris discedere ab hoīe isto:
 quā cōplacuit deo, ut in hoīe habitaret. Et ne me infirmissimuz
 p̄tendū putes: dū me pctōrem esse cognoscis. * Imperat
 tibi deus. * Imperat tibi maiestas Ch̄sti. * Imperat tibi
 deus p̄. * Imperat tibi filius. * Imperat tibi spūs sanctus.
 * Imperat tibi fides ap̄torum Petri et Pauli, et ceterorū apo-
 stolorū. * Imperat tibi sanguis martyrum. * Imperat tibi
 sac̄m **In fronte** crucis. * Imperat tibi mysteriorum virtus.
 * Imperat tibi Iesus Nazarenus. * Imperat tibi Verbum
 caro factum. * Eri transgressor: eri seductor: plene oī dolo et
 fallacia, veritatis inimice. Da locum dirissime: da locum im-
 piissime: da locum Ch̄sto: in quo nihil inuenisti de operibus
 tuis nephandis: qui te expoliavit: qui regnū tuū destruxit: qui
 te victuz ligauit: et vasa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras
 exteriores: vbi tibi cō ministris tuis erit preparatus interitus.
 Sed quid truculēte recogitas: quid temerarie retractas? reus
 oīpotenti deo, cuius statuta transgressus es: reus Iesu Ch̄sto
 filio eius, quē temerarie ausus es tentare, et crucifigere p̄sum-
 ptu: reus humano generi: cui tuis persuasionibus mortis fru-
 ctum ppinasti. **Si adhuc non recesserit, tu humiliter et attētius**
prosequere: et nunq̄ mozeris pp nugas: aut quecunq; verba fal-
si diaboli. V. Dñs vobiscum. R. Et cum sp̄i. Oramus. Oratio.
Quoniam sancte, pater omnipotens, eterne deus: osanna in
 excelsis: pater dñi nostri Iesu Ch̄i: qui illum refugas ty-
 rannū gehēne ignibus deputasti, quiq; vnigenitū tuuz in hūc
 mundum

Deus, qui per vnguentū tuū, exclusa dñe, beatorū aplos-
li, pp̄m tibi fidelem aptasti: expelle (qs) Petri ap̄ti: vt
R. cunctas diabolicę illusionis insidias: et cū signo
tū ab oī eius sp̄gnatione cōserua. Per eum. *Secundus*

Dignus dñe humilitatis nostre pro petitione famuli tui R.
oblatū, petimus, vt gratanter assumas, et ab eius oppre-
sione hostis maligni insidias oēm̄q; potestatem benignus ex-
cludas. Per dominum nostrum Iesum etc. *Postcommunio.*

Questis panis quem sumpsimus dñe, et nobis indulgen-
tiam tribuat, et famuluz tuum R. ab antiqui hostis irrisio-
ne defendat. Per do. *Completa missa sacerdos non exuat se, sed
sic paratus missalibus indumētis, et candelā benedictā accēsam
in manu tenens stet in medio ante altare, facie versa ad popu-
lum, habens obfessum ante pedes ligatum, si necesse fuerit: et hu-
mili corde, deuotoq; aspectu se et astantes munitat signo crucis
alta voce dicendo In nomine pa tris, et fi li, et spiritus
sancti. Amen. R. Domine exau. R. Et clamor. V. Dominus
vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.*

O dñe, verbū Dei patris, Chaste Iesu, et dñe vnuer-
se creature, qui sanctis ap̄lis tuis dedisti p̄tatem calcandi
super serpentes et scorpiones, qui inter cetera mirabilium tuorū
opera, dignatus es docere demones effugare, cuius virtute vi-
ctus tanq; fulgur de celo satanas cecidit: tuū nomen cū pauo-
re, et tremore supplex deprecor, vt mihi indigno seruo seruo tuo
data vnta p̄dium, p̄sidentia et possibilitatez donare digneris,
vt hunc crudelē draconē, brachij tui munitus potētia fideliter
et securus aggrediar per te Iesu Chriſte dñe Deus noster. Qui
vuis et regnas cū eodē patre in vnta. *Hac orōne cōpleta as-
gat egrotū aqua benedicta in modū crucis, dicendo In noīe
pa tris, et fi li, et spiritus sancti. Amen. V. Dñe exaudi.
R. Et clamor. V. Dominus vo. R. Et cum. Oremus. Oratio.*

O dñe eterne deus, a cuius facie celi distillant montes sicut
cera liqueſcunt: terra tremit: cui patent abyssi, quem
infernus pauescit, quem oīs terrarū motus aspiciat, humiliter te
supplex deprecor dñator dñe, vt inuocatione noīe tui ab huius
famuli tui R. vexatione aīa liberata, ad authorē suę salutis re-
currat: liberatoreq; suū diabolico depulso fetore, et odore sua-
uissimo

oblitus es dñi creatoris tui. Tunc siue rñderit siue non, fideliter & sine intermissione prosequere coniurationem. **Coniuratio.**
Adiuro te serpens antique per iudicē uiuorum & mortuorum, per factorē mundi, per euz, qui habet potestatem mittere te in gehennā: vt ab hoc famulo dei Iſa. qui ad ecclesie sue currit p̄gredia, festinus discedas. Adiuuro te non per meā infirmitates, sed per virtutē spūs sc̄i: vt creas ab hoc famulo dei Iſa. quem dñs Iesus Ch̄s fecit ad imaginē & similitudinē suā. Cede, cede, non mihi, sed ministro Ch̄sti. Illius. n. te vrgeat potestas, qui te affixus **In fronte** cru. * ei suo subiugauit imperio. Illius brachū p̄tremisce: qui de cunctis gemitibus inferni animas iustorū ad lucē perduxit. Sit tibi terror corpus hoīs: sitq; tibi terror imago dei: nec resistas, nec mozeris discedere ab hoīe isto: quā cōplacuit deo, vt in hoīe habitaret. Et ne me infirmissimuz p̄tremendū putes: dū me pctōrem esse cognoscis. * Imperat tibi deus. * Imperat tibi maiestas Ch̄sti. * Imperat tibi deus p̄. * Imperat tibi filius. * Imperat tibi spūs sanctus. * Imperat tibi fides ap̄torum Petri & Pauli, & ceterorū apostolorū. * Imperat tibi sanguis martyrum. * Imperat tibi sacm̄ **In fronte** crucis. * Imperat tibi mysteriorum virtus. * Imperat tibi Iesus Nazarenus. * Imperat tibi Verbum caro factum. * Eri transgressor: eri seductor: plene oī dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum dirissime: da locum impiissime: da locum Ch̄sto: in quo nihil inuenisti de operibus tuis nephandis: qui te expoliavit: qui regnū tuū destruxit: qui te victuz ligauit: & vasa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores: vbi tibi cō ministris tuis erit p̄paratus interitus. Sed quid truculēte recogitas? quid temerarie retractas? reus oīpotenti deo, cuius statuta transgressus es: reus Iesu Ch̄sto filio eius, quē temerarie ausus es tentare, & crucifigere p̄sumpsisti: reus humano generi: cui tuis persuasionibus mortis fructum ppinasti. **Si adhuc non recesserit, tu humiliter & attētius prosequere: & nunq̄ mozeris pp nugas: aut quecunq; verba falsa diaboli. & Dñs vobiscum. R. Et cum sp̄i. Oratio.**
Domine sancte, pater omnipotens, eterne deus: osanna in excelsis: pater dñi nostri Iesu Ch̄i: qui illum refugas tyannū gehēnē ignibus deputasti, quq; vnigenitū tuū in hūc mundum

mundū misisti, et illū rugientē contereret, velociter attende, ac
 celera, ut erinas hoīem ad imaginē et similitudinē tuā creatū a
 rūna et demonio meridiano. Da dñe terrore super bestia, que
 exterminat vineā tuā: da fiducia dñe seruis tuis contra nequissimū
 mū draconē fortissime stare. Non contemnat dñe sperātes in te,
 et de tua misericordia psumentes, nec dicat sicut in pharaone
 tā dixit: Deū non noui, et Israel non dimitā. Urgeat illuz dñe
 dextera tua potens, discedere a famulo tuo. Ne diutius presu
 mat captiuū tenerem hoīem, quē tu ad imaginē tuam facere cog
 gnatus es, et in fine seculi per sanguines filii tui redemisti. Per
 eundem dominum nostrum Iesum Christū etc. **Coniuratio.**
 Adiuro te itaqz draco nequissime in nomine **in fronte** agni im
 maculati, qui ambulat super aspidē et basiliscū, qui calcatur leo
 nē et draconē, ut discedas ab hoīe **in fronte** isto, discedas ab
 ecclesia dei: **ista crux fiat super circumstantes.** Contremisce et
 fuge inuocato nomine illius, quē inferni tremunt, cui virtutes ce
 lorū et p̄tates subiectę sunt, quez cherubim et seraphim in de
 fis vocibus laudāt dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus dñs
 deus sabaoth. Imperat tibi Iesus Nazarenus, qui te (cū disci
 pulos eius contemneres) elisum et prostratum exire iussit ex hoīe.
 Quo p̄tē cū te ab hoīe separasset, nec porcorū gregem p̄tē
 has contingere. Recede ergo nunc adiuratus in nomine eius.
In fronte ab hoīe isto, quē ipse plasmavit. Durus est tibi Chri
 sto velle resistere, durū est tibi cōtra stimulū calcitrare: quā
 to tardius exis, tanto maius tibi suppliciuū crescit: quā nō hoīes
 contemnis: sed illū, qui est dñator viuorū et mortuorū. Qui ventu
 rus est iudicare viuos et mortuos, et seculū per ignē. Amen.
Si ad hanc non recesserit ipus malignus, aut superius non
 r̄nderit, precipere ut supra. Itē interroga qua causā venit, et qua
 re opprimit eū. Interroga et si sit alij spūs opprimentes, et quot,
 et oēs eiciant. Esto prudens et circumspectus in interrogatio
 nibus ne decipiaris. Magis stude eius humilitate mentis, que
 ad talia est necessaria, liberare creaturam Dei, q̄ loquitur de
 monibus, vel cum aliquo eorum, sicut fecerunt sancti. Demum
 factis interrogacionibus, si non recesserit, siue r̄nderit, siue nō
Adiuro te oīs immundissime spūs, oēs phantasias, oīs in
 fir

fio satanę: in noie Je **✠** ſu Chriſti Nazareni, qui poſt lauacrũ
 Jordanis in deſertum ductus eſt: et te in tuis ſedibus vicit: vt
 quẽ ille de limo terre ad honorem glorię ſuę formauit, tu deſi-
 nas impugnare. et in hoie miſerabili non humanã fragilitatẽ,
 ſed imaginẽ omnipotentis dei p̄tremiſcas. **Lede ✠** ergo deo, qui
 te humiliato famulo ſuo Job in ſeruitutem redegit. **Lede ✠**
 deo, qui te per Danielẽ puerũ ſuũ perdidit, et draconẽ proſtra-
 uit. **Lede ✠** deo, qui te per fideliffimũ ſeruũ ſuũ Dauid, de rege
 Saule ſpũalibus canticis pulſum fugauit. **Lede ✠** deo, qui te
 per malitiã tuã in Pharaone et eius exercitu, per Moſen ſer-
 uum tuum in abyſſum demerſit. **Lede ✠** deo, qui te in Iuda
 iſcarioth proditore damnauit. Ille. n. te diuinis angit verberibz:
 in cuius cõſpectu cũ tuis legionibus tremens et clamãs di-
 xiſti. Quid nobis et tibi Jeſu fili Dei? Veniſti ante tps torquere
 nos. Ille te flammis perpetuis vrget, qui in fine t̄p̄um dictu-
 rus eſt impiis. Ite maledicti in ignẽ eternũ, quẽ p̄parauit pa-
 ter meũs diabolo et angelis eius. Tibi. n. impie et angelis tuis
 vermes erunt, qui nunq̄ morientur. Tibi et angelis tuis in ex-
 tingibile p̄paratur incẽdiũ: qz tu es princeps maledicti ho-
 micidii, tu auctor inceſtus, tu ſacrilegorum caput, tu artium
 peſſimarum magiſter, tu hereticorum doctor, tu totius obſceni-
 tatis inuentor. **Eri ✠** ergo impie. **Eri ✠** ſcelerare. **Eri ✠** cum
 oi fallacia tua: qz **in fronte** hoieĩ tẽplum ſuũ voluit eſſe deus.
 Sed quid diutius moraris hic? Da honorem Deo **✠** patri om-
 nipotenti, cui oẽ genu ſectitur. Da locũ dño Jeſu **✠** Chriſto, qui
 pro hoie ſanguinẽ ſuũ ſacratiffimũ fudit. Da locũ ſpũ **✠** ſan-
 cto, qui per beatum Ap̄lum ſuũ Petrum manifeſte te ſtrauit in
 Simone mago, qui fallaciã tuã in Anania et Saphira p̄demna-
 uit, qui te in Herode Rege honores Deo non dante percuffit,
 qui te in Elyma mago per Ap̄lum ſuũ Paulũ cecitatis caligine
 perdidit, et per eundem de Phytoniſſa verbo imperans exire
 p̄cepit. **Discede ergo nunc, ✠** discede ſeductor. **✠** Tibi ere-
 remus ſedes eſt: tibi habitatio ſerpens eſt: humiliare et proſter-
 nere. Jã non eſt differendi t̄p̄s. Ecce. n. dñator dñs proximã ei-
 tor: et ignis ardebit ante ipſum: et p̄cedet et inflammabit in cir-
 cuitu inimicos ſuos. Si. n. hoies fallis, deũ non poteris irride-
 re. Ille te eticit, cuius oculis nihil occultũ eſt. Ille te expellit,
 cuius

Exorcismi

cuius virtuti vniuersa subiecta sunt. Ille te excludit, qui tibi et angelis tuis preparauit eternam gehennam: de cuius ore exiet gladius bis acutus. Qui venturus est iudicare viuos et mortuos, et seculum per ignem. Amen. Si adhuc his diebus fatigatur oppressus, tunc sequere: et dic. Domine exaudi. Et clam. Dominus vobiscum. Et cum spiri. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiternus deus, pater domini nostri Iesu Christi: te suppliciter deprecamur, ut imperes diabolo: quoniam hunc famulum tuum detinet, ut ab eo discedat: et libera eum, qui credit in verum liberatorem dominum nostrum Iesum Christum: ut purgatus ab omni labe iniquitatis maiestati tue pura mente deseruiat. Per eundem dominum. Idem expletus, si spiritus immundus non recesserit: recipiendus est ab illo loco supra: in hoc exorcismo: ubi sic habet. Omnipotens sempiternus deus, a cuius facie. et. fo. 319. et ordine predicto presequendum est vsque in fines. Nec pro hoc exorcismo dicitur: quia sepe probatum est, quod multiplicatio in duobus vel tribus diebus adepta est victoria: quam in una vice tamen non potuit adipisci.

Confinit notabilis et efficax exorcismus contra demones beati Ambrosii Archiepiscopi.

Confinit alius Exorcismus optimus et probatus.

Adiutorium nostrum in nomine domini. Qui fecit celum et terram. Sit nomen domini benedictum. Et hoc nunc et vsque in seculum. Ecce crucem domini: fugite partes aduersae. Elicit leo de tribu Iuda. Deus qui te genuit dereliquisti. Et oblitus es domini creatoris tui. Exurgat Deus et dissipentur inimici eius: et fugiant, qui oderunt eum, a facie eius. folio. 187. Psalmus.

In domino confido: quomodo dicitis aures meae, transmigra in montes sicut passer? Quomodo enim ecce peritores intenderunt arcum: paraerunt sagittas suas in pharetra: ut sagittent in obscuro rectos corde. Quomodo enim quae perfecisti destruxerunt: iustus autem quid fecit? Dominus in templo sancto suo: dominus in caelo sedes eius. Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebrae eius interrogant filios hominum. Dominus interrogat iustum et impium: qui autem diligit iniquitatem, odit cellarium pars calicis eorum. Quomodo enim iustus dominus et iustitias dilexit: equitatem vidit vultus eius. Psalmus. Deus in adiutorium. folio. 17. Iudica

Tudica dñe nocentes me: expugna impugnantes me. **R**prehende arma & scutum: & exurge in adiutorium mihi. **A**ffunde frumentum & clude aduersus eos, qui persequuntur me: dic aie meę, salus tua ego sum. **C**onfundantur & reuereantur querentes aiam meam. **A**uertantur retrorsum & confundantur cogitantes mihi mala. **R**iant tanq̃ puluis ante faciem venti: & angelus dñi persequens eos. **R**iant vte illorum tenebre & lubricum: & angelus dñi persequens eos. **Q**uia gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacue exprobrauerunt aiam meam. **V**eniat illis laqueus quem ignorant, & captio quam absconderunt apprehendat eos, & in laqueum cadant in idipsum. **N**imiam autem mea exultabit in dño, & delectabitur super salutari suo. **O**ia ossa mea dicent: dñe quis similis tui? **E**t rapiens in opere de manu fortiorum eius, egenum & pauperem a diripientibus eum. **S**urgentes testes iniqui, quem ignorabam interrogabant me. **R**etribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem aie meę. **E**go autem cum mihi molesti essent, induer bar cilicio. **H**umiliabam in ieiunio aiam meam: & os meum in sinu meo peruertetur. **Q**uasi proximum & quasi fratrem nostrum sic complacbam: quasi lugens & contristatus sic humiliabar. **E**t aduersum me letati sunt, & conuenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoravi. **D**issipati sunt nec compuncti, tentauerunt me, subsannauerunt me subsannatione: frenauerunt super me dentibus suis. **O** sic quoniam respicies restituere aiam meam a malignitate eorum: a leonibus unquam meam. **C**onsitebor tibi in ecclesia magna: in populo graui laudabo te. **N**on supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique: qui oderunt me gratis, & annuntiant oculis. **Q**uia mihi quidem pacifice loquebantur, & in tracundia terre loquentes dolos cogitabant. **E**t dilatauerunt super meos suum: dixerunt, euge euge, viderunt oculi nostri. **V**idisti dñe, ne fileas: dñe ne discedas a me. **E**xurge & intende iudicio meo, deus meus & dñs meus in causam meam. **I**udica me secundum iustitiam tuam dñe deus meus: & non supergaudeant mihi. **N**on dicant in cordibus suis euge euge aie nostre: nec dicant, deuorabimus eum. **E**t rubescant: & reuereantur simul qui gratulantur malis meis. **I**nduantur confusione & reuerentia: qui maligna loquantur super me. **E**xultent & letentur qui volunt iustitiam meam, & dicant semper magnificet dñs qui volunt pacem serui eius. **E**t lingua mea

Tu mea

mea meditabitur iustitiā tuā, tota die laudē tuā. Kyrie eleison.
 Christe elei. Kyrie elei. Pater n̄r. **R.** Saluū fac seruu tuum. **R.**
 Deus meus sperantē in te. **R.** Nihil proficiat inimicus in eo.
R. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. **R.** Adire ei do
 mine auxiliū de sancto. **R.** Et de Sion tuere eū. **R.** Esto ei dñe
 turris fortitudinis. **R.** A facie inimici. **R.** Nihil proficiat in
 micus in nobis. **R.** Et filius iniquitatis nō apponat nocere no
 bis. **R.** Dñe exau. **R.** Et cla. **R.** Dñs. **R.** Et cū. **R.** Oremus. **Oratio.**

Omnis n̄r Iesus Christus Dei et virginis filius, qui in
 hūc mūdum apparuit, vt opera diaboli dissolueret et dis
 siparet, et discipulis suis, quos mittebat in vniuersum mūdū ad
 predicandū euangeliū oī creature, p̄tatem de dit super oīa de
 monia: vt languores curarent: per inuocationē sui sancti s̄m̄i
 noīs, et per impositionē manū nostrarū, ipse per suā misericor
 diā et pietatē, et per merita et p̄ces beatissimę virginis Marię
 matris suę, et dñi scōrum, et sc̄tarum dei, dignetur dissoluere
 a te oē opus diaboli: vt de cetero non dñetur tibi inimicus: ne
 que maledictus satanas creatura damnata et reprobata, et ma
 ledicta a deo in eternū pp suā nequitia au deat vexare corpus
 tuū aut aīaz tuā, non perturbare sensus tuos interiores vel ex
 teriores, nec illudere tibi aliqua illusionē vel persecutionē fan
 tastica: sed plene liberatus a ptate satanę cū bono sensu et sapiē
 tia, cum sanitate mentis et corporis, scias te ipsum gubernare
 irreprensibiliter per bona opera, in laudē et gloriā sanctissi
 mi noīs dñi nostri Iesu Christi, et beatissimę virginis Marię
 matris eius, et saluationem aīę tuę, et consolationē tuā et tuorū.
 In nomine pa tris, s̄i, et spiritus sancti. Amen.

Initium sancti Evangelij s̄m̄i Joannē In principio erat ver.

In illo tpe: missus est angelus Gabriel a Deo in ciuitates
 Galilee, cui nomen Nazareth, ad virginē de ponsatā vi
 ro, cui nomē erat Ioseph de domo David: et nomen virginis
 Maria. Et ingressus angelus ad eā dixit. Ave gr̄a plena: dñs te
 cū: benedicta tu in mulieribus. Quę cū audisset, turbata est in
 sermone eius: et cogitabat qualis esset ista salutatō: et ait ange
 lus ei. Ne timeas Maria, inuenisti. n. gr̄am apud Deū. Ecce cō
 cipies in vtero et paries filiū, et vocabis nomē eius Iesum. **hic
 erit**

erit magnus, et filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus
 sedem David patris eius: et regnabit in domo Jacob in eternum: et
 regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum, Quo fiet
 istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei. Spiritus
 sanctus superueniet in te, et virtus altissimi obruet tibi. Ideo
 que et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei. Et ecce Elisa-
 beth cognata tua: et ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic men-
 sis est sextus illi, que vocatur Kerialis: quia non erit impossi-
 bile apud deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini, fiat
 mihi secundum verbum tuum. **Sequentia sancti Evangelii secundum Marcum.**

In illo tempore: recumbentibus undecim discipulis, supra
 fol. 83. In nomine patris et filii, et spiritus sancti.
 Amen. Christi stus vincit. Christi stus regnat. Christi stus
 imperat. **Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam.**

In illo tempore: reversi sunt septuaginta duo discipuli cum gau-
 dio dicentes: Domine etiam demonia subiciuntur nobis
 in nomine tuo. Et ait: Videbam satanam sicut fulgur de celo
 cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et
 scorpiones et super omnem virtutem inimici: et nihil vobis nocebit.
 Tamen in hoc nolite gaudere: quia spiritus subiciuntur
 vobis. Gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in celis.

Argo maledicte diabole, creatura damnata et reprobata
 et maledicta a deo in eternum propter tuam nequitiam spiritus immunde,
 ubicumque latitas in corpore istius. Agnosce sententiam tuam, et
 agnosce sententiam iustissime damnationis nequitie tue. Et si mul-
 tus et coactus, propter tuam nequissimam voluntatem, da honorem Deo
 vivo et vero: da honorem Jesu Christo filio eius, domino et salvatori
 nostro: da honorem spiritui sancto: et recede ab hoc famulo dei. Et nunquam
 de cetero ad ipsum accedes: quia istum sibi deus et dominus noster Jesus
 Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem, fontemque ba-
 ptismatis dono sue gratie vocare dignatus est. Et hoc signum
 sancte crucis, quod nos in fronte eius damus, tu maledicte
 diabole damnate atque damnate, spiritus immunde, nunquam audeas vio-
 lare per nomen et per virtutem eiusdem domini nostri Jesu Christi. Qui
 venturus est iudicare vivos et mortuos, et seculum per ignem.

Adi maledicte satana: audi creatura damnata et reprobata
 et maledicta a deo in eternum propter tuam nequitiam: audi
 Tu 2 spiritus

Exorcismi

spūs immunde vbiunqz latitas in corpore istius **M**. adiuratus per nomē eterni Dei ⁊ saluatoris nr̄i Iesu Ch̄i, cū tua victus inuidia tremens gemensqz discede. Nihil tibi cōe sit in isto famulo dei **M**. da igitur honorē adueniēti spūi sc̄o: qui ex summa celi arce descendens perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatū pectus, scissimum deo tēplū ⁊ habitaculū perfecit: ⁊ ab omnibus penitus noxijs p̄teritorū criminū in baptisinate liberavit: vt sic perenniter deo gr̄as referat semper: ⁊ benedicat nomen eius sanctum in secula seculorum. Amen. **Exorcizatio.**

Exorcizo te, ⁊ adiuro, ⁊ anathematizo te immunde spiritus creatura dānata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a deo in eternū p̄ neq̄tā tuā, spiritus unimūde vbiūque latitas in corpore istius **M**. in noīe Dei pa- tris, ⁊ in noīe Iesu Ch̄risti filii eius dñi ⁊ saluatoris nr̄i, ⁊ in virtute spūs sancti: vt exas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei **M**. ⁊ nunq̄ de cetero ad eum accedas. Ipse n. tibi imperat maledicte dānate: qui pedibus supra mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterā porrexit. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū per ignē. **R.** Amen.

Nec te lateat maledicte satana, nec te lateat creatura dānata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a Deo in eternū p̄ neq̄tā tuam: nec te lateat spiritus unimūde vbiūque latitas in corpore istius viri, vel mulieris, imminere tibi diē iudicii sempiterni, diē, qui venturus est velut clibanus ardens: in quo tibi ⁊ oībus angelis tuis apostaticis eternus superueniet interitus. Et ideo pro tua nequitia dānate atqz dānandē, da honorē deo vivo ⁊ vero: da honorē Iesu Ch̄risto deo ⁊ saluatori nostro: da honorē spūi sc̄o: in cuius noīe atqz virtute ego p̄cepto tibi immunde spūs vbiunqz latitas in corpore istius **M**. vt exas ⁊ recedas ab eo: ⁊ nunq̄ de cetero ad ipsum accedas: q̄ istū deus ⁊ dñs nr̄ Iesus Ch̄s ad suā scām gr̄am ⁊ benedictio nē fontēqz baptisnatis dono suę gr̄ę vocare dignatus est: vt fectus eius tēplū per aquā regnationis, ⁊ remissionē olum peccatorū per nomen ⁊ virtutē eius deus Dei ⁊ dñi nostri Iesu Ch̄risti: Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊c. **R.** Amen.

De summa trinitate ⁊ fide catholica. cap. Firmiter.

Firmiter credimus, ⁊ simpliciter cōfitemur q̄ vnus solus est ver⁹ de⁹, eternus, immensus, ⁊ incōmutabilis, ⁊ incōprehensibilis.

prehensibilis, op̄s, et ineffabilis, pater et filius et sp̄s sc̄tus, tres
 quidem persone, sed vna essentia, substantia seu natura simplex
 oīno. Pater a nullo, filius a p̄e solo, ac sp̄s sc̄tus pariter ab v-
 troq̄ abiq̄ initio semper ac sine p̄e generans, filius nascens, et
 sp̄s sc̄tus procedens, et substantiales et coequalēs et coipotentēs,
 et coeterni: vñ vniuersorū principiū, creator oīz visibilium et
 inuisibilium, sp̄ualium et corporalium: qui sua oīpotenti virtute simul
 ab initio t̄pis vtrāq̄ de nihilo p̄didit creaturā sp̄ualē et corpo-
 ralē: angelicā v̄c et mundanā, ac deinde humanāz quasi cōm-
 ex sp̄u et corpore p̄stitutam. Diabolus, n. et alii dēmonēs a Deo
 quidē natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: ho-
 mo vero diaboli suggestionē peccauit. Hęc sancta trinitas s̄m
 cōm essentiā indiuidua, et s̄m personales proprietates disce-
 ta per Moysen et sanctos prophetas atq̄que famulos suos or-
 dinatissimā dispositionē t̄puz doctrinā humanā generi tribuit
 salutarē. Et tandem vniuentus Dei filius Iesus Christus a to-
 ta trinitate cōiter incarnatus, ex Maria semper virgine sp̄s
 sancti cooperatione conceptus, verus hō factus, ex aīa rōnali
 et humana carne cōpositus, vna in duabus naturis persona, vī-
 vitē manifestius demonstrauit. Qui cum s̄m diuinitatem sit im-
 mortalis et impassibilis, idē ipse s̄m humanitatem factus est pas-
 sibilis et mortalis: qui etiam pro salute humani generis in ligno
 crucis passus et mortuus descendit ad inferos: resurrexit a mor-
 tuis, et ascendit in celū: sed descendit in aīa: et resurrexit in car-
 ne: ascenditq̄ pariter in vtroq̄ venturus in fine seculi, iudica-
 turus viuos et mortuos, et redditurus singulis s̄m opera sua t̄z
 reprobis quam electis: qui oēs cū suis propriis resurgent corpo-
 ribus: q̄ nunc gestans: vt recipiant s̄m opera sua siue bona siue
 sint, siue mala: illi cū diabolo p̄nā perpetuā, et isti cū h̄o glo-
 riā sempiternā. ¶ Vna vero est fideliz v̄lis eccl̄a: extra q̄ nul-
 lus oīno saluus, in qua idē ipse sacerdos est et sacrificium Iesus
 Ch̄s: cuius corpus et sanguis in sacro altaris sub sp̄bus pa-
 nis et vini veraciter p̄tinet: transubstantiatis pane in corpus, et
 vino in sanguinē p̄tate diuina: vñ ad perficiendū mysteriū vni-
 tatis accipiam? ipsi de suo, quod accepit ipse de n̄o. Et hoc vti
 que sac̄m nemo p̄t cōficere nisi sacerdos: qui rite fuerit ordi-
 natus s̄m claves eccl̄ie: quas ipse concessit apostolis eoz: in q̄

Et u 3 luc

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

successoribus Iesus Christus. Sacram vero baptismi, quod ad dei invocationem, et indiuidue trinitatis, vtz patris et filii et spiritus sancti consecratur in aqua, tuz paruulis qz adultis in forma ecclesie a quocunqz rite collatum proficit ad salutem: et si post susceptionem baptismi, quisquam prolapsus fuerit in peccatis, per vera potestatem semper penitentiam reparari. Non solum autem virgines et continentes, verum et coniugati per fide rectam, et per operationem bonam placentes deo ad eternam merentur beatitudinem peruenire. Hoc vero sacro approbante concilio credimus et confitemur, quod vna quedam summa res est incomprehensibilis quidem et ineffabilis, que veraciter est pater et filius et spiritus sanctus: tres simul persone, et quelibet earum singillatim illa essentia est.

Symbolum Athanasij epi. Quicumque vult saluus esse. fol. 137.

In huius igitur veritatis firmissime atqz certissime virtute, te immunde spiritus atqz spurcissime et miserrime, quicumque es, siue vnus, siue plures quocunqz ad hunc famulum omnipotentis dei, et templum eius in baptismo creatus, vel in cibo, vel in potu, vel quacunqz malefica superstitione, vel tua malignitate nequissima, aut exigentibus culpis et criminibus suis, ad ipsam accessus hinc presumpsisti, vel presumpstisti: vbiunqz latitas vel latitatis in hoc famulo dei. Na planta pedis vsqz ad verticem: vel in vestibulis, siue aliquibus sibi adherentibus: in hoc loco habitationis eius: vel vbiunqz sis, te requirimus, te citamus: et temerariam et presumptuosam inuasionem, agitationem et perturbationem huius famuli dei. In iniustissimam ex parte tua, et nequissimam voluntate tua interdiximus, non nostris viribus, sed fortiori potestate omnipotentis dei et domini nostri Iesu Christi filii eius: qui superueniens in atrium mundi huius principem tuum cum omnibus immundis et miserrimis satellitibus infernalibus vietit, et vasa diripuit.

Aldi ergo quo iniuste et iniquissime hunc dei famulum ingreditare presumpstisti. Na cum propter inobedientiam primi parentis nostri Adae, iustitia iustissimi dei nostri omnipotentis permittente iniquissimus princeps tuus ipse et omnem posteritatem suam ab eo seminali ratione propagatam durissima tyrannide per multa annorum spatia oppressisset, feriret vire, in vinculis carceris infernalis teneret, tandem adueniente plenitudine temporum misit deus pater primogenitum suum natum ex intemerata virgine, factum sub lege. Et cum princeps

princeps tuus improbus ac temerarius & exactor, in vniuersituz
 dei filiu mediatorē dei & hoīum, agnū tollentē peccata mundi,
 dementia sua sacrilega attentasse inquadere & ferire, tandē post
 Herodis impij in eū persecutionē, post ptumelias, conuicia, op
 probria, immisit in cor proditoris Iude, & impiorū iudeozuz: &
 ipso agno mansuete volente, & voluntarie se pro redēptione of
 ferente vinciri fecit, & flagellari, iniuste pdemari, nudari: & in
 cruce affigi. Que oia mitissimis agnus dei oīpotentis filius pro
 salute nostra, qz ipse voluit, pertulit: vt nos & hunc famulū dei
 A. a vinculis oīum immundozum spirituuz liberaret, liuore suo
 sanaret, ab erāna eriperet dñatione nudatos a vobis impijs la
 tronibus infernalibus reindueret veste innocentie, & gr̄e: qz
 nos in protoplasto parente ptra oīpotentis dei imperiū repul
 mus, exoluit: offerens se fructū benedictū ventris gloriose vir
 ginis, pro interdicti fructu: cruore ex quinqz vulnerib. lar
 giter fuso, redemit: morte sua gloriose nostrā destruxit: & p̄nci
 pē tuū cū oībus satellitibus ac apostaticis immūdis spiritibus
 cū crederet se in ipso aliquid sui inuenire, captiuauit: & nos cre
 dentes maxime sibi liberauit. Inter quos & de quozum numero
 dono gratuite misericordie sue, nos esse profiteamur. Et ptatem
 discipulis suis dedit calcandi super vos immundos spūs: & ad
 inuocationem sui sanctissimi nois virtutes & ptatem expellen di
 vos immundos spūs ab obsessis corporibus, vel domibus, vel
 habitaculis: & in virtute & iustitia passionis tue qua dilexit nos,
 & lauit nos a peccatis nostris in sanguine sue innocentie vos
 eiciendos tradidit. In virtute igitur & honore huius summi
 Imperatoris regis regū, & dñi dñantium, dñi Iesu Ch̄i: in cu
 ius noie oē genu flectitur celestiu, & terrestriu, & infernozuz: qui
 venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem:
 nos quos de numero discipulozū licet indignos esse voluit: p
 quos i persona sua panis & yinū, vt pote in verbo creatoris, vir
 tute spūs sc̄i in carnez & sanguinē transubstantiat: te ✠ requi
 rimus: te ✠ citamus: tibi ✠ precipimus: inter ✠ dicimus: ac
 difinitue ✠ phibemus: vt ✠ nūc excas, & opera tua vel alio
 rū maleficia operata quocunqz dissoluas: & amoueas: & nunquā
 de cetero in eo causes, vel facias, nec p te nec p alios illa vel si
 milia. Cōtradictēs vero, & ptra stimulū calcitrātes sicut duris
 Tu 4 simos

finfos Pharaones obduratos anathema **✠** tizamus **✠** exordi
 ca **✠** mus, pp oblesione **✠** molesta huius creature oipotentis
 dei **✠** ita q de cetero non psimatis neqz vos neqz alii vice ve
 stra immundi sps molestare, inquietare, pturbare corpus, nec
 sensus eius interiores vel exteriores, a planta pedis vsqz ad ver
 ticē, nec aliquid ipsius attingere. Si vero aliquid iuris allega
 re p̄sumitis: interponim⁹ pctiosissimū sanguinē immaculati agni
 dñi nri Jesu Chri: qui vt scripsit Joannes Euangelista, est ppi
 tatio pro pctiā nris: **✠** non tm̄ pro nris, sed et totius mundi: et
 si essent mille mundi. Qui et supra splendorē solis apprens b̄to
 Paulo, cū mitteret eū ad pdicandū in oēs gentes **✠** populos di
 cit: vt quertant a tenebris ad lucē, a p̄tate satanę ad deū viuū,
 accipere remissionē p̄t̄ōrū, **✠** forte inter scōs, que est per fidem,
 que est in me dixit sc̄tissimus **✠** tremebundus Imperator cele
 stis oīs Jesus Ch̄s. Hanc vero fidem **✠** hic famulus dei **✠** nos
 firmiter credimus, **✠** simplr p̄stemur: **✠** in ea velle viuere **✠** mori
 p̄stemur. Cum igitur nil iuris habeatis in eū: vt i maligni in
 ualores, **✠** iniqui vsurpatores, p̄edones, **✠** latrones infernales
 discedite ab hoc famulo dei, **✠** sanctissimi summi **✠** Imperato
 ris nri: que nos **✠** vos **✠** oīs creatura cōtremitiscit: discedite a do
 mo, **✠** ab oī loco habitationes eius, **✠** oīum fidelium: super quos
 inuocatū est nomen bonū **✠** gloriosum summi Imperatoris no
 stri Jesu Ch̄s: **✠** ite sine mora in locū desertū, vel in locū Sodo
 me **✠** Gomorhg. Quod si pertinaciter adhuc resistitis: **✠** ino
 bedientes huic nro mandato, quin potius p̄tumaces ac rebel
 les p̄tra stimulū oipotentis dei calcitratis: q non cedit vobis
 impune: q non hoies, sed oipotentē **✠** summū Imperatorem
 deū p̄tēntis: In eius noie **✠** auctoritate atqz virtute vos exor
 ci **✠** zamus, p̄eci **✠** pinus, **✠** anathema **✠** tizamus, probi
 bēmus, **✠** interdi **✠** cimus molestiā **✠** inquietationē, **✠** per
 turbationē istius creature dei **✠** oīum hic astantiū, **✠** fidelium:
 p̄sertim huius habitations oipotentis Dei: **✠** ita que conuen
 tio lucis ad tenebras, **✠** Christi ad belial: Ecce nūc inuocamus
 oipotentē **✠** summū Imperatorem dñm nrm Jesum Ch̄m, cu
 ius gloriosum nomen **✠** inuocationē temere velut ille obdura
 tus Pharao p̄tēntis, **✠** hucusq, p̄tēpsistis, b̄tissimas virginem
 dei genitricē Mariā, **✠** oēs angelicos beatos sp̄s, **✠** ciues su
 pernos,

pernos, patres nostros patriarchas, pphetas, apostolos, mar-
tyres, et cōfessores atq; virgines, et speciales patronos nostros
beatissimum Dominicum patrem nostrum, Petrum martyrom
gloriosum, beatum Thomam, beatum Vincentium, beatū An-
tonium Episcopum et confessorē: qui multos de satellitibus ve-
stris in digito omnipotentis Dei eiecerunt: beatissimā Cathe-
rinā Senensem virginem et sponsam Iesu Christi purissimam:
que mirabili gratia Dei cōtra vos demones preualuit, sanctū
M vel sanctā M. vel sanctos M. qui faciem Dei oipotentis cōn-
templantur: qui vos siue vnum siue plures quicumque accessum
habere presumpseritis ad hunc famulū Dei M. vel ad locū ha-
bitationis eius, per sanctum angelum ab oipotentē missum an-
te diem tremebundi iudicii, quemadmodum per beatum Bar-
tholomeum in India fecit Astaroth et Berith, cathenis igneis
alligabit: et in abyssum gehēne infernalis, et lacus ignis arden-
tis sulphurē mittit: cuius fumus ascendet in scēla scēlorū. Amen.

Ote itaq; honorē oipotentī Deo, ac summo Imperatori
Deo pa- tri et fi- lio eius dño Iesu- Christo: qui di-
lexit et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: in cuius no-
mine oē genu flectitur, cęlestiū, terrestriū, et infernōrū: et spiritui
sancto, in cuius noīe atq; virtute hoc peremptorio et difini-
tuo mandato p̄ci- pimus, mādam⁹, arcam⁹, et aīa
thematizamus, vt recedatis ab hoc famulo Dei M. et a lo-
co habitationis eius, et oīum fidelīū, absque lesione alicuius, in
desertū locū, vsq; ad dies tremebūdi iudicii: ita q; de cętero huc
appropinquare, neq; vos neq; alii vice vestra valeatis ad inua-
dendam, inquietandum, et perturbandum hunc famulū Dei M.
neq; sensus eius exteriores, vel interiores neq; aliquem de hic
habitantibus: q; ipsos Deus et dñs noster Iesus ad suam san-
ctam gratiam et bene- dictionem fontemq; baptismatis do-
no vocare dignatus est: vt fieret eius templum per aquam re-
generationis et remissionem omnium peccatorum, per nomen
et virtutem eiusdem dñi nostri Iesu Christi, Qui venturus est iu-
dicare viuos et mortuos, et seculum per ignem. Deo autem gr̄as
qui nobis per Iesum Christum dñm nostrū victoriam donauit.

Omn itaq; iniquissimus satanas caput et princeps iniquo-
rum oīum, qui tyrannidem suam solus exercitare pote-
rat

rat in filios Adæ, ab ipso seminali ratione propagatos, extende
 re presumpserit in summum Imperatorem & Regem Regum,
 & dominum dominantium, Deum, & omnipotentis Dei vnige
 nitum, agnum immaculatum, in quo non habebat quicquam:
 & ob hoc ab ipso domino nostro Iesu Christo saluatore nostro:
 qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo,
 cum sociis suis angelis & demonibus apostaticis, de quorum
 numero es tu miserimus & iniquus inuasor, excecatus, & ab
 eo iudicatus, superatus, captiuatus, vincitus fuerit: & nos &
 ih̄ ipsum credentes, & in virtute trinitatis deificę baptizatos, &
 aliis sacramētis ab ipso filio dei institutis iniciatos, de potesta
 te tua satana ides filius dei eripuerit iuste & potentissime: & pro
 testatus sit beato Paulo Ap̄lo suo, apparens ei supra splendore
 re id̄is lucidior in via, media die: Idcirco malignissime, spur
 cissime, miserime satana & immundissime sp̄s: iam tertio exor
 cis te, & adiungo te in nomine omnipotentis & summi Imperatoris no
 stri Iesu Christi, vt recedas ab hoc famulo dei Ī, & ab omni lo
 co creaturarū eius. Nā que societas lucis ad tenebras, & Chri
 sti ad bellial: Et nunc cum velut alter pharao indurat, nō nos
 tui seruos & ministros eius, sed mandata summi Imperatoris
 Dei p̄tunciter p̄tempseris: idcirco ex parte omnipotentis Dei,
 sanctę & indiuiduę trinitatis, vcz pa **✠** tris & fi **✠** lii eius domi
 ni nostri Iesu Christi, qui dilexit nos: & spiritus **✠** sancti, quez
 effudit in nos abunde per lauacrum regenerationis: qui est in
 victę virtutis, & insuperabilis imperii semper magnificus triū
 phator: qui diabolicę dominationis vires reprimat, & potenter
 expugnat: qui te refugaz & immundū sp̄m, diabolū & demonē
 infernalē cuz sociis demonibus superbissimis gehennę de
 putant incendii, tibi iterum p̄ci **✠** pimus, anathema **✠** riza
 mus, & exorci **✠** zamus: vt velociter absqz offensa alicuius p̄n
 tiū, vel absentiu, super quos inuocatū est nomen gl̄iosum sum
 mi Imperatoris dñi nostri Je **✠** su Chri **✠** sti, recedas ab hoc
 famulo dei Ī, vel loco, vel monasterio, vel territorio huius pa
 tris: & vadas in locū desertū: ita q̄ de cetero nō p̄sumas ad ip̄s
 accedere, nec corpus eius interius vel exterius p̄ maleficia tua
 aberrare facere: neqz ad locū istuz appropinquare, inquietare,
 vel molestare ipsum, vel aliquem, vel aliquos hic habitantes. a
 planta

planta pedis vsque ad verticem. Per virtutem eiusdem dñi nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos.

L Tem eadem auctoritate eiusdem summi Imperatoris, & inuictę virtutis eius: qui te refugam atq; apostataz diabolum gebenne deputauit, & in virtute totius curię celestis. sancteuerate semper virginis Marię beatissime matris vnigeniti filij dei saluatoris nostri, & omnium celestium beatorum ordinum, & triplicis hierarchie. seraphim, cherubim, thronorum, dñationum, virtutum, pratum, principatum, archangelorum, & angelorum: qui semper vident beatissimam faciem patris dñi potentis in celis, patrum nrorum patriarcharum, prophetarum, sanctissimorum Apolorum Petri & Pauli, & aliorum apolorum, martyrum, confessorum, atq; sanctarum virginum, & ceterorum electorum eius, precipue autem beatissimorum patronorum nostrorum, vtz B. Dominici patris nostri, gloriosi Petri martyris, B. Thomę, B. Vincentij, B. Antonij epi & confessoris: & B. Catherine de Senis, & officii mei sacerdotalis, cuius ministerio in sacrificio altaris veru corpus & sanguis Christi conficitur omnipotenti virtute dei nostri, te refugam apostatam miserrimam, immundum spum, & diabolum in his scriptis excoicamus, & excoicatum decernimus: orantes omnipotentē Deum nostrum, a cuius domicilio miserrime, cum diceres cum principe tuo, in celum conscendam, cecidisti, & ex angelo effectus es immundus diabolus & satanas: vt per merita passionis sue & iustitiam, ipse deus & dñs noster Iesus Christus, qui dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, pro contemptu maiestatis sue iusto tibi retribuens, & per merita & intercessionem omnium superiorum ciuium mittat angelum lucis sanctum & bonum: qui te contemptorem sanctissimi nominis, & villi summi Imperatoris catenis igneis alligatum, quotiescumque ad hunc famulum Dei M. vel locum eius presumpseris appropinquare, tradat in abissum inferni, & in lacum ignis, & ardentis sulphuris: vbi ante diem extremi iudicij exrueris die ac nocte: & fatus tormentorum tuorum ascēdat in secula seculorum. Amen. In noie patris, & filij, & spūs sancti. Amen. Qui non diligit dominum Iesum anathema sit. Amen.

¶ Fuit excoicatus.

¶ Incipit

Incipit exorcismus optimus contra demoniacos et
maleficiatos, et incantationes, et facturas, et
pomos diabolo veratas.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis contra omnes ma-
leficiorum vanitates, et incursum demonum signum sancte
crucis * saluatoris nostri Iesu Christi tolle preces,
tolle impetum satane et angelorum eius: et non permittas
nocere isti creature Dei. Al. sed vadant in loca arida. Memen-
to nostri domine, sicut iurasti patribus nostris Abraham, Isaac, et
Iacob: ut inde exeant et recedant ab hac creatura Dei. Al. et va-
dant in loca arida et sterilia, in aquosa, et inhabitabilia. Glade re-
tro satana cum angelis tuis apostaticis. Per eum qui venturus
est iudicare viuos et mortuos, et seculum per ignem.

Quiro vos angeli tartarei per eum, qui vos eiecit de super-
no celorum habitaculo: qui fertis malum contra genus hu-
manum. Adiuro * vos per quatuor euangelistas, et per tremen-
dum die iudicii, et per terribile iudicem. Et adiuro vos per nomi-
na sacratissima omnipotentis Dei, videlicet. Messias * Sothor * E-
manuel * Sabaoth * Adonai * Unigenitus * Eta * Eta
* Veritas * Omnison * Principium * Primogenitus *
Sapientia * Fons * Dugo * Paracletus * Mediator * A-
gnus * Omnis * Alpha et Omega * Caput et finis * Simul vocita-
tus * Serpens * Aries * Leo * Verinis * Verbum * Splen-
dor * Lux * Imago * Gloria * Sol * Panis * Flos *
Vitis * Mons * Janua * Terra * Lapis angularis *
Sponsus * Pastor * Propheta * Sacerdos * Albanatus
* Ischiros * Patheo * Eliseon * Aquila * Tetragram-
maton * Dominus Iesus Christus. * Per nomina ista sacratis-
sima adiuro * vos et cõtestor angeli satane, ita presentes sicut ab-
sentes, ita absentes sicut presentes: ut exeat et recedat, cum mali-
cis et iniquitatibus vestris ab hac creatura Dei. Al. et eatis ad
deserta loca et arida, vbi non aratur, nec seminatur, nec nomen domini in-
uocatur, nec noitur: neque in die iudicii ante tribunal Christi ven-
ientes dicatis: nullus nobis tradidit: nullus nos conturauit.
Ego vero ex parte omnipotentis dei scete et indiuidue trinitatis, vobis
pater, et filii et spiritus sancti coniuuro vos et tradico vobis: ut exeat de
corpore, et de membris istius creature, vobis etiam contradicit
ipse

ipse pater domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos et mortuos, et seculum per ignem. Increatus et pater. Increatus et filius. Increatus et spiritus sanctus. Immen- sus et pater. Immensus et filius. Immensus et spūs sanctus. Aeternus et pater. Aeternus et filius. Aeternus et spūs sanctus.

Ego coniuro vos demones per pa- trē, et per fi- lium, et per spiritum sanctum: per angelos: et per archan- gelos: et per thronos: et dominationes: et principatus: et potestates: et cherubim: et seraphim: et uirtutes ce- loꝝ: et recuperationē aiarum: et per oīa mirabilia, quę fecit dñs in celo et in terra: ut noīa uestra manifestetis: et inde creatis cum iniquitatibus uestris, et maleficijs. Per eum, qui venturus est iudicare viuos et mortuos, et seculum per ignem.

Oniuro vos malignos spiritus per uirtutē Dei oīpōtē- tis, et sanctissimū et dulcissimū lac, et sacrosancta uera vir- ginis Marię, quę lactauerunt Iesum Ch̄m dñm nrm filium dei: ut dicatis mihi quō intrastis in corpore, siue in persona hu- ius creature dei. Et cito inde exeat. Per eum qui venturus est iudicare viuos et mortuos, et seculum per ignem. Amen.

Oniuro vos per preciosissimū sanguinē, qui exiit de late- re Ch̄isti in cruce pendentis: et adiuro vos per gloriosāz uirginē Mariā matrem eiusdē dei et dñi nri Iesu Ch̄isti: et per milia millium angelozū deo ministrantiū: et per collegiū aplo- rū. Coniuro vos et per quatuor euāgelistas, Matthēū et Mar- cum, Lucā et Joannē, et per septē celos, et per uiginti quatuor se- niores, et per diē tremendi iudicii, et per quatuor aīalia, quę assi- stunt ante thronū Dei, et per celū, et per terrā, et solē, et lunā, et stellas, et eozū noīa, et p sanctos patriarchas, Abrahamā, Isaac et Jacob: ut statim creatis de corpore, siue de mēbris et persona istius creature dei. Et de domo eius, audi- to noīe sanctissimo dei tetragramatō, cito procul fugiatis et va- datis in loca, ubi non noceatis aliquibus fidelibus christianis. Per uirtutem eiusdem dñi nostri Iesu Ch̄isti. Qui venturus est iudicare viuos et mortuos, et seculum per ignem. Amen.

Adiuro vos demones p p̄ez et filiū et spūs sc̄tūz, et oēs ordines angelozū deo ministrantiū, et p senatus aploꝝum, et per cētū quadraginta quatuor millia martyꝝ: ut

vt amplius non habeatis iniam, nec potestatem super hanc creaturam dei. In vel domum eius: fugite miseri et scelestissimi hinc: et defluere vos faciat Deus, sicut defluit cera a facie ignis: vt amplius non habeatis potestatem faciendi vllum dolorem vel timorem vel danum: nec vllum malum super carnem, nec in carne, nec in membris huius creature dei. In vel in domo eius. Per eum qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem. **R.** Amen.

Incipit sancti Euangelii secundum Joannem. In principio erat Verbum. fol. 86. Sequentia sancti Euangelii secundum Mattheum.

Quia natus esset Iesus in Bethleem Judee in diebus Herodis regis: ecce magi ab oriente venerunt Ierosolimam dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeorum? Vidimus enim stellam eius in oriente: et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes reuerbatus est: et ois Ierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. Et illi dixerunt ei. In Bethleem Judee. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu Bethleem terra Iudaeae: quaquam minima es in principibus Iudaeae: ex te n. eriet dux, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clamatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stelle, que apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem dixit. Ite, et interrogate diligenter de puero: et cum inueneritis renunciate mihi: vt et ego veniens adorare eum. Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Videntes autem stellam gausi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: et procidentes adorauerunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrram. Et raso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

R. Dominus vobiscum. **R.** Et cum spiritu. **Oremus. Oratio.**

Gratiam tuam, que domine, mentibus nostris infunde: et illud luorum mentibus inspirasti. **Per Eb. R.** Amen. **Conclusio.**

Quiuro vos demones infernales, spiritus malignos per patrem, per filium, et per spiritum sanctum, vt non mentiamini: sed dicatis mihi veritatem, quis est ille, qui debet vos hinc expellere de persona huius creature dei. In vel de domo eius: **vt**

vt omnes affantes intelligant, & audiāt veritate: alioquin mit-
tam vos in profundū inferni, in loca penarū magnarū, de
quibus non cribitis: per virtutem dñi nostri Iesu Christi.
Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignē.
Amen. *Hic repetete sapienter coniurationem cum magna
fide & efficaciar: & videbis mirabilia.* • **Coniuratio.**

Oniura vos spiritus immundos demones infernales; q
hanc creaturā affligitis: vt faciatis mādata dei, & nō iur-
tā vos in profundū inferni per p̄em * & filiū * & sp̄m * san-
ctū. * vide demon, qualiter p̄ potentia altissimi dei viui & ve-
ries p̄strictus & victus. Ideo scelerate & nequissime fuge, non
est iam differendi tempus. Quia dominus noster Iesus Chri-
stus vos coarctat. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos
& seculum per ignem. **Amen.** Pater noster. Ave Maria.

Oniuro vos sp̄s immūdos, In noīe pa-
tris & fi-
lij
& sp̄s sancti, & per virtutem Angelorū sancto-
rum, & patriarcharum, prophetarum, ap̄torum, martyrum, cōfesso-
rum, atq; sc̄tarū virginū, ita p̄ntes sicut absentes, ita absen-
tes sicut p̄ntes, vbicūq; sitis: vt creatis & recedatis ab hac crea-
tura Dei. A. cum maleficijs & iniquitatibus vestris, per virtutes
domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos &
mortuos, & seculum per ignem. **Coniuratio.**

Oniuro vos nequissimi sp̄s per deū p̄em * oipotētē, &
per virtutes celorū, & p̄ sacrosancta vbera & lac beatissi-
me virg. Marię, q̄ lactauerūt dñm nr̄m Iesū Ch̄z filiū dei v̄-
lū: vt exeat de corpore & mēbris vel p̄sona huius creature dei
A. & de domo eius, per virtutē eiusdē dñi nr̄i Iesu Christi. Qui
venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

Sequentia sancti Euangelij secundi in Mattheum.

In illo tpe: Egressus Iesus secessit i partes Tyri & Sydo-
nis. Et ecce mulier Chananea a finibus illis egressa cla-
mavit dicens ei: Misere mei dñe fili David, filia mea male a
demonio vexatur. Qui non r̄ndit ei verbū. Et accedētes disci-
puli eius rogabāt eū dicētes. Dimitte eā, q̄a clamat post nos.
Ipse autem r̄ndēs, ait: Non sum missus nisi ad oues, quę perie-
runt domus Israhel. At illa venit, & adorauit eum, dicens. Dñe
adiuuā me. Qui r̄ndens ait: Non est bonū sumere panem filio-
rum,

Exorcismi

rum, et mittere canibus. Et illa dixit: Etiam domine. Nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Iesus ait illi. Mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Oratio.

O domine Iesu Christe clementissime redemptor noster, qui humano generi innumera beneficia contulisti, te suppliciter deprecamur per omnia et singula dona, et beneficia nobis collata, et maxime per natiuitatem tuam sanctam: qua ex purissima virgine, carne nostre mortalitatis assumpta, huic mundo nasci dignatus es ad salutem: et per annunciationem, quam angeli fecerunt pastoribus: et per gaudium, quod ipsi habuerunt: et per circumcisionem tuam sanctissimam: et per honorem, quem tibi fecerunt illi tres Reges et Magi: et per munera que tibi obtulerunt, et per purificationem tuam in templo: per consolationem Symeonis et Anne: et per sanctificationem baptismi tui: per ieiunium quadraginta dierum: et per afflictionem ipsorum: per sanctam predicationem tuam: per opera miraculorum tuorum magnorum: per liberationem multorum a demone obsessorum: per lotionem pedum discipulorum et apostolorum tuorum: per consecrationem tuam sanctissimi corporis et sanguinis: per famem et sitim tuam: et per acerbissimam mortem tuam: et gloriosam resurrectionem, atque admirabilem ascensionem tuam, liberare digneris hanc creaturam tuam. Ab omni potestate maligni spiritus. Qui uiuis et regnas cum Deo patre in unita, etc.

Ergo maledicte diabole recognosce sententiam tuam: et non audeas nec debeas molestare vel nocere, nec ullam lesionem facere super hanc creaturam dei. In nomine virtutis domini nostri Iesu Christi, et gloriose virginis Marie. Et sicut ipse dominus noster Iesus Christus dignatus est expellere de corpore filie Chananeę demones, illam male verantem, et sanare eam, ita sanare et liberare dignetur hanc creaturam suam. In nomine petentem a te demone liberari: et per virtutem suam te expellat, ut vadas in loca ubi nulli christiano nocere possis. Quia ipse est qui venturus est iudicare vi, etc.

Coniuratio.

Oniuro te maledicte satana per virtutem domini nostri Iesu Christi, et omnium sanctorum et sanctarum Dei: ut mihi respondeas et dicas, quis est ille, qui debeat te hinc expellere: et cede hinc: alioquin mittam te in profundum abyssi cum sequacibus tuis, ut non noceas

transit illud corpus. Et cōiura ipsam, q̄ non discedat sine tua
 lnia, et q̄ cogatur dare signū suę egressiōnis, dimittendo per-
 sonam oppressi liberam et p̄peditam, sicut erat in illa hora, q̄
 fuit baptizata. Coniurationem sequentem dicat sacerdos
 cum magna efficacia, et repetat eam sicut ei videbitur. Et quo-
 ties eam redicit, penam augeat et accrescat.

Precipio ex parte s̄ctissime trinitatis pa-
 tris et filii et spūs sancti, et per merita sacratissime passiōis domi-
 ni n̄ri Jesu Christi, et per merita oīum scōrum et scārum qui sunt
 in paradiso, q̄ si datū fuit aliquid per maleficiū ad comedēdū,
 vel bibendū huic creature. **A.** Aut si vos maledicti diaboli por-
 tatis in corpore suo: aut cōpositis aliquid in eodē: non habe-
 tis facultatē vel ptatē vel virtutē p̄seruandi, agitandi, vel mouē-
 di: et q̄ amoueatis ipsam facultatē, ptatē, et virtutē, et q̄ coga-
 mini dissipare oēm laqueū, nodū et cōpositionē, que fuisse in
 p̄dictis rebus: et q̄ sitis astricti et cōpuli ea disiungere, separa-
 re, et remouere a viscerib⁹, et ab intestinis, et ea per seces-
 sum emitti facere deorsus sine aliqua lēsiōe aīę et corporis istius
 creature dei. **A.** Rursum vobis diabolis, si p̄ntialiter estis in
 hoc corpore, precipio ex parte s̄ctissime trinitatis pa-
 tris et filii et spūs sancti, q̄ non habeatis facultatem standi, mo-
 randi, et abscondendi vos in aliqua parte corporis huius crea-
 ture dei. **A.** nec in quatuor humoribus, vcz sanguine cholera
 phlegmate et malacolia: nec in carne, nec in os-
 sibus, nec in medullis, nec in neruis, nec in venis,
 nec in oibus iuncturis corporis, nec in pedib⁹, nec in suris,
 nec in tibijs, nec in laterib⁹, nec in renib⁹, nec subtus
 renes, nec sup̄ renes, nec in dorso, nec in spatulis, nec
 in brachijs, nec in manib⁹, nec in vnguib⁹, neq; in cor-
 de, neq; in hepate, nec in splene, nec in interiorib⁹,
 neq; in pulmone, nec in intestinis superiorib⁹ vel inferiorib⁹,
 maiorib⁹ vel minorib⁹, nec in vētre, nec in stomacho,
 nec in pectore, nec in gutture, nec in collo, nec in facie,
 nec in mēto, nec in maxillis, nec in dētib⁹, nec in gēgi-
 nis, nec in lingua, nec subtus linguā, nec sup̄ linguā,
 nec in palato, nec in naso, nec in oculis, nec in aurib⁹, nec in
 cerebro, nec in p̄niculis cerebri, nec in arteris, nec in
 venis

elib. corporis, ✠ nec i alijs reb. vel locis corporis, vel extra cor
 p^o, neqz intrinsece, ✠ neqz superficialiter, ✠ nec in capillis, ✠
 nec in pilis, ✠ nec in vestimentis, ✠ nec in genitalib. ✠ nec in
 ano, ✠ nec i testib. ✠ nec i umbilico, ✠ neqz i ei⁹ circumstatib⁹
 ✠ neqz i alijs locis, ad q̄ ire hēat, aut stare: ✠ sed inuiti ⁊ vi, ⁊
 virtute dei cōpulsī nūc cogamini vos manifestare, ⁊ illis partib.
 i qb. estis, aliq̄ lesionē facere in signū p̄ntis v̄ie. Itēz p̄cipio vo-
 bis ex parte scissimę trinitatis p̄is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sci q̄
 discedatis ex oib. partib. istius creature dei vbi estis
 a plāta pedis vsqz ad verticē, ⁊ q̄ fugiatis extrā ip̄m corpus fu-
 giēdo p̄ illā viā, q̄ sit magis libera ⁊ expedita, sicut p̄ os stoma-
 chi, per pectus, per guttur, per os, cū signo manifesto q̄ fugia-
 tis extra corpus suū. Itē vobis p̄cipio ex parte scissimę trinita-
 tis, p̄is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sci, q̄ nō habeatis prātē accip. ē
 di adiutorij vel succursū ab alijs demonib. vel diabolis: nec
 petēdi alios demones vel diabolos in adiutorij v̄m: nec mit-
 tere seu ponere alios demones in loco v̄io. Et q̄ cogamini di-
 scedere taliter, q̄ nunq̄ nec vos, nec alij diaboli hēatis autho-
 ritatē, facultatē, vel prātē, nec virtutē redeundi, nec p̄ntialiter,
 nec potestatiue, nec virtualiter: sed sitis cōpulsī ⁊ constricti ad
 eundum ad loca arida ⁊ sterilia ⁊ inaquosa ⁊ inhabitalia, vbi
 nemini noceatis. Quō si secus feceritis, intēdo procedere cōtra
 vos maledictos diabolos, ⁊ dare ⁊ fulminare p̄tra vos oēs ex-
 cōicationes ⁊ maledictiones quas vobis dare possum ex parte
 scissimę trinitatis p̄is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sci. Et ē itēdo vos
 expellere extra corpus istius creature dei a plāta pedis vsqz ad
 verticē p̄ virtutē scissimę trinitatis, p̄is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sci:
 ⁊ p̄ virtutē scōrū angelorū: ⁊ per virtutes totius paradisi: ⁊ per
 virtutē oīum inimicorū vestrorū: quos habetis in celo ⁊ in ter-
 ra. Et p̄cipio omnibus magistris ⁊ superioribus v̄is ex parte
 scissimę trinitatis, patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs sci: q̄ nunc p̄sēn-
 tialiter huc veniant: ⁊ vos ē inuitos extrahant de corpore hu-
 ius creature dei. Itē ex parte eiusdē scissimę trinitatis p̄is ✠
 ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sancti: eiusdē magistris vestris p̄cipio: qua
 tenus vos detrudant in stagnum ignis ⁊ sulphuris: ad qd̄ ego
 vos dei virtute p̄demno per spātū annozū centum: a tpe egres-
 sionis vestre de corpore huius creature dei. Incipiendum.

Ex 2 M alez

Maledicti & execrati & blasphemi sitis in pena eternali: & nulla requies sit vobis, si statim nō eritis obedientes meis mandatis: in virtute dei dñi nri Jesu Chri: & verbis que dñs de illo: qui orbem contremere facit: in cuius noie & virtute vobis precipio, vt statim recedatis ab hac creatura Dei. In. & domo eius in virtute verborum istorū. **M**efias * Soth * Emauel * Sabaoth * adonai * Athanatos * Isebiros * Eleison * Tetragrammatō * Dñs Jesus Christus. * Per istā noia & oia supradicta a principio iurationis vsqz nūc, vos male * dicimus. Vos constrin * ginus Vos priua * mus, Vos expel * limus. Vos perpetuo relega * mus, anathematizamus, & in stagnū * ignis & sulphuris ardētis mittimus. **I**te, ite, ite, maledicti in ignem eternum. **I**te statim & recedatis hinc: & vadatis ad loca vestra vobis deputata: & statim recedatis hinc: & de cetero huc non accedatis. **I**mperat vobis Deus * p̄. **I**mperat vobis deus * fili. **I**mperat vobis deus * sp̄s sc̄s. **I**mperat vobis sc̄a trinitas * vnus deus. **I**mperat vobis dñs nri Jesus Chri. Qui venturus est iudicare te. **A**men.

*Si accideret qd demon esse ita obstinatus, qd pp courationes nollet recedere: duc eū ante altare facti eucharistie: & ibi tenēdo tabernaculū facti in manib. iura eū. Et nolī diffidre: quia aliqui per tres menses: & aliqui per annos aliqui nō p̄nt liberari. Expediēt probari diuersos exorcismos: dūmodo nō habeant aliq̄ superstitionē. Et aliqui demones, vt dī in euangelio: non expellunt nisi in orōne & ieiunio. Ideo opz nō solū iurare, sed et mentaliter orare. Quz ergo fuerit corā sacratissimo sacro iura p̄urabis. **M**aledicti diaboli, qz nolūstis obedire preceptis meis, immo veri⁹ dei oipotentis, p̄is * & filij * & sp̄s * sc̄i. **H**anc cōtra vos siue p̄ntes: siue absentes: siue absentes: siue p̄ntes: vbicūqz sitis: qui hanc creaturā dei, verare p̄sumpsistis, & p̄sumitis corā sc̄issimo ac sacratissimo sacro corporis dñi nostri Jesu Chri, **E**go **I**fero sniam maledictionis & execrationis & p̄dēnationis v̄re, in quātū authoritas mea se extēdit, in stagnū ignis & sulphuris, obi nobediētā vestrā p̄ annos cētū. **M**aledico, & pcutio, & eicio, & execro, & p̄dēno vos maledicti diaboli i virtute sc̄isunę trinitatis p̄is * & filij * & sp̄s * sc̄i. **A**men. **R**epe te pacta verpa. **M**aledico & percutio per infra scripta*

scriptas noiationes **rhodentibus circumstantibus.** Amē. Chrono-
 rū dñationū, principatū, ptātū, virtutū, cherubim, seraphim,
 patriarcharū, prophetarū, apłozū, martyrū, p̄fessorū, virginū,
 p̄tinentium dñi n̄i Iesu Ch̄i: beate semper virg. M̄arie: sancti
 Eypriani, Monophui, Zenonis, Seminiari, Obaldi, Hierony-
 mi, Joannis Baptiste, Juliane, Justine, Margarite, oluz san-
 ctozū & sc̄arū dei. M̄aledico & percutio & c. **vsū.** Per aucto-
 rē sedis aplice: **& p̄dicta verba.** M̄aledico & c. **repetēda sunt vs-**
que ad finē maledictionis. Per passiōē Ch̄i: per colū naz̄ qd̄
 quā ligatus fuit Ch̄i: p̄ coronā spineaz Ch̄i: p̄ purpuram Ch̄i:
 p̄ sacratissimā crucez Ch̄i: per clausos quibus affixus fuit Ch̄i:
 stus in cruce: per ip̄ngiam in qua acetū & fel data sunt Ch̄i:
 per lanceaz que aperuit latus Ch̄i: per opprobria quibus affe-
 ctus fuit Ch̄i: per illa verba que dixit Ch̄i in cruce: per p̄-
 uersionē latronis existentis in cruce: per sepulcrū Ch̄i: p̄ re-
 surrectionē Ch̄i: per apparitiōē Ch̄i: per ascēsiōē Ch̄i
 si in cētū: per m̄isiōē spūs sci in discipulos: per institutionem
 sc̄i baptismatis in quo saluamur: per sc̄m oleū ch̄ismatis: per
 sc̄m oleū exorcisimozū: p̄ sc̄m oleū infirmozū: per mysteria ian-
 ctę missę: p̄ sc̄m p̄fessionē, in qua liberamur de pt̄ate vsa: per sa-
 cratissimū ac sc̄issimū sac̄m: p̄ c̄ corpus dñi n̄i Iesu Ch̄i: p̄
 cetera sac̄a ecclē sanctę: p̄ oēs exorcisimos ecclē sanctę: qui ad
 hoc vsq; tps̄ inuēti sunt: & p̄ illos q̄ sunt inueniēdi: p̄ oīa verba
 sc̄tā d̄n̄e scripturę q̄ sunt p̄tra vos: & valēt ad expellēdū vos
 de corporib. hoīum. M̄aledicant & p̄cutiant & eiciant vos oēs
 inimici vestri diaboli & maḡi vestri: & maxime p̄nceps vester
 satanas. M̄aledicti estote & cruciemini in hoc corpore & extra:
 in aere: in aqua: in terra: & vbicūq; futuri estis: & patiamini pe-
 nas importabiles & afflictionē nimiam, nisi statim recedatis de
 corpore istius creature dei. **¶ Hora q̄ facturę & res que in-**
ueniantur in locis comburendis sunt durando ignē mō supra-
scripto: adhibēdo ista verba. q̄ istas facturas & malignos spūs
 quos p̄seruant in simul comburas: & auferas ab illis creaturis
 dei super quas factę erant. **Et simul lege ps̄.** **Exurgat Deus.**
Quia ps̄ est ante v̄tantis q̄ ex eius p̄nuatiōe q̄dā p̄sonę ip̄m
oī die cū iude dicendo & deuotionē a demonio fuerunt liberate.
¶ Sancti exorcisimus,

Exorcismi contra demoniacos

Adverte q̄ necesse est esse importunum circa aliquos demones obstinatos, et perseverare in coniurationibus cum magna fide: que maxime in patie, ite requiritur. Et quando corpus liberatum fuerit legendus est sequens exorcismus.

Exorcizo te in nomine dei patris * omnipotentis, et in nomine Iesu * Christi filii eius domini nostri, et in virtute spiritus * sancti, ut fias vas mundus, scilicet et purgatum ab omni labe iniquitatis, maleficis, incantationibus, ligationibus, signaturis et facturis, que omnia maleficia, incantationes, ligaturas, signaturas, facturas in corpore tuo vel circa corpus tuum facta, in nomine eiusdem dei patris * omnipotentis, et in nomine Iesu Christi * filii eius domini nostri, et in virtute spiritus * sancti, Ego in. servus illius, indignus et peccator auctoritate mihi preestita dissolvo, et dissoluta esse decerno: et precipio tibi maledicte diabole ac sociis tuis, ut amplius non habeatis preteritatem manendi in hoc corpore a plantapedis usque ad verticem: sed statim recedere debeatis cum omnibus maleficis, et iniquitatibus vestris, per eum qui venit.

Oratio dicenda super infirmum liberatum. **R.** Dominus vobiscum. **R.** Et cum spiritu tuo. **Oremus.** **O**ratio.

Omnipotens sempiternus Deus, qui liberare dignatus es hunc famulum tuum in. ab omni vexatione satane, et ministrorum eius. Emitte in eum septiformem spiritum sanctum tuum paracletum de celis. **R.** Amen. Spiritum sapientie et intellectus. Amen. Spiritum consilii et fortitudinis. Amen. Spiritum scientie et pietatis. Amen. Adimple eum spiritu timoris tui: et signa eum signo crucis * Christi in vitam propitiatus eternam. Amen.

Agimus gratias sancte trinitati pro liberatione infirmuli. **R.** Dominus vob. **R.** Et cum spiritu. **Oremus.** **O**ratio.

In patrem ingenitum, te filium unigenitum, te spiritum sanctum paracletum: sanctam et individua trinitate toto corde toto ore confitemur, laudamus, atque benedicimus: tibi gratias agimus, quia virtute tua hodie confusus, turbatus, verberatus, denique expulsus est diabolus cum sociis suis de hac creatura tua in. quam per filium tuum unigenitum redimere dignatus es. Quis igitur te domine sancte, pater omnipotens, eterne deus, sancta trinitas, virtus una, atque indiscreta maiestas, Deus noster omnipotens, ut hanc creaturam tuam in. etiam custodire, et defendere digneris per sanctos angelos

Conturatio contra ingruentem tempestatem.

348

gelos tuos ab omni incurſu ſatane, ⁊ miniſtroꝝ eius, ⁊ inſan-
dere ſuper eam benedictione tua ſcāpi. Per eundē Chꝛi. Amen.

Oratio deuotiſſima ad remouendum tempeſtatem.

Adiuro vos angeli tartarei per patrē, ⁊ filiū, ⁊ ſpū ſcūm,
⁊ per illā lanceā ⁊ diuro vos: qua dñs nꝛ Jeſus Chꝛiſtus
fuit vulneratus in cruce: ⁊ per illos clauos, qui de latere Chꝛiſteſ-
fluxit: ⁊ per illā aquā ⁊ ſanguinem, qui de latere Chꝛiſteſ-
fluxit: ⁊ per illā ſpineā coronę, quę in capite dñi nꝛi Jeſu Chꝛi-
ſti poſita fuit: ⁊ per ſanctā reſurrectionē eius, ⁊ aſcenſionē: ⁊ per
grām ſancti ſpiritus ⁊ diuro vos ſpūs maligni, vt non habea-
tis virtutez neque ptātem ſuper cāpoſ noſtroſ aliquid malefa-
cere, ⁊ diuro vos maligni ſpūs per piēm dñi nꝛi Jeſu Chꝛiſti,
⁊ oēs ſanctos eius: ⁊ diuro vos per ſcām Mariā matrem dñi
noſtri Jeſu Chꝛiſti, ⁊ per ſcūm Michaelē, ⁊ ſcūm Gabrielem, ⁊
ſcūm Raphaelē: ⁊ diuro vos ⁊ tradico vobis per iſtas cōiu-
rationeſ, vt non habeatis ptātem in nubibus cęli nobis noce-
re neqꝫ in laboribꝫ, neqꝫ in vineis noſtriſ, neqꝫ in iſta prouin-
cia, vt non habeatis ptātem ſuper pplm Chꝛiſtianū fundere tē-
peſtate: ⁊ adiuro vos per ſcūm Petrū, ⁊ per ſcūm Paulū, qui
ſuis oꝛationibꝫ deiecerunt Simonem Magum, ⁊ per ſcūm An-
dreā, ⁊ per ſcūm Joannem, ⁊ per ſcūm Bartholomeū: ⁊ p qua-
tuor Euangeliſtaſ, ſcūm Mattheū, ſcūm Marcū, ſcūm Lucam
⁊ ſcūm Joannē. ⁊ vos coniuꝛo per cōiōnem ⁊ ſocietate ſcōꝝ
ciuiū Chꝛiſti, ⁊ per duodecim millia legioneſ Angelozꝫ, ⁊ per
viginti quatuor Senioꝛeſ, ⁊ oēs virtuteſ Angelozꝫ, ⁊ per ſe-
ptē Thronoſ, ⁊ per ſeptē candelabra Chꝛiſti, ⁊ per ſeptē dona-
tioneſ, ⁊ per ſeptiformē grām Dei, ⁊ per ſingula merita ſingu-
loꝝ, ⁊ per agnū Dei iminaculatū Jeſum Chꝛiſtum, qui eſt ho-
nor ⁊ virtus: ⁊ per eoſ Angelos qui ſtant in paradifo. ⁊ diuro
vos per verū Deū viſū cęli: ⁊ per Deum Angelozꝫ, Patriar-
charū, ꝑꝑhetarū, ⁊ Aploꝝ, ⁊ per Deū martyrū, ⁊ per deum
ꝑꝑheſoꝝ, ⁊ per Deū virginū, vt non habeatis potentia neqꝫ vir-
tutē in nubibus cęli nobis nocere neque flagellare ſuper cam-
poſ noſtroſ, ſed in loca deſerta, vbi non arans arat, nec ſemi-
nans ſeminat. Amen. ⁊ Amen. ⁊ Amen. **Oratio.**

Oeus qui beate Brigide inimicos ſuperare conceſiſti, ꝑ-
ſta nobis ſamulis tuiſ, vt intercedentibꝫ eiꝫ oratione

Ex 4 atqꝫ

Rubricę Generales

atq; meritis ab oi ira tēpeſtatis liberari valeamus. Per do-
minum nřm Jeſum ꝛc. * Increatus pater: * Increatus fi-
lius: * Increatus ſpūs ſanctus. * Magios: * Magios. Ec-
ce cru * cem dñi: fugite partes aduerſę. vicit leo de tribu Ju-
da; radix David: allelu. * allelu. * allelu. * allelu. * Di-
xit Dñs ex Baſan conuertā, conuertā in profundū maris: dñe
Jeſu Chriſte qui celū ꝛ terram fundasti, ꝛ flumen Jordanis be-
nedixiſti: ꝛ in eo loco baptizari vdiuisti, bene * dicere ꝛ ſancti-
ficare pꝛo tua pietate digneris has nubes: quas vi deo ante
me poſitas, vt deficiant, ꝛ tranſeant in aquā ſcām ꝛ benedictaz;
ꝛ tēpeſtatē faciant in locis deſertis, ꝛ non noceant aliquibus
perſonis domeſticis Chriſtianis: neq; domeſticis aialibus, ne-
q; agris, neque fructibus virtute ſpūs ſancti, ꝛ oratione beate
Virgide virginis, ꝛ oium ſcōꝝ ꝛ ſanctarum * Dei. Amen.
* in noie Chriſti. Amen. * Emanuel. * Paraclitus. * Sa-
baoth. * Iſchyros. * Athanatos. * In nomine pa * tris,
ꝛ ſi * ſij, ꝛ ſpīritus * ſancti. Amen.

Rubricę Generales Bꝛenarij.

Officiū quotidie fit aut duplex, aut ſemiduplex, aut ſimplex.
De officio duplici.

Officiū fit duplex in diebus a feria quinta in Coena
Dñi vsq; ad feriā tertiāz Paſche incluſiue, in dñica
in Albis, in Aſcenſione Dñi, in Pente-coſte, ꝛ i duo-
bus diebus ſequētib; incluſiue: in feſto Trinitatis,
Corporis Chriſti, Dedicacionis proprię Eccleſię: in feſtis qui-
bus in Calēdario apponitur hęc vox, Duplex: in die octaua fe-
ſti hñtis Octauā: in feſto Patroni vnius, vel pluriū alicuius lo-
ci, vel Titularis eccleſię: ꝛ in feſtis ſcōꝝ, qui apud quaſdā ec-
cleſias, Religiones; vel Congregationes ꝓſueuerunt ſolemni-
ter celebrari, cū eorū octauis ꝓſuetis, ꝛ officiis proprijs a Sede
Epillica approbatis, aut ex eiuldē ſedis auctoritate receptis, vel
Et ſi ꝓdicta feſta in eius Calēdario nō ſint deſcripta. ꝓꝛterea
offiū fit duplex ꝓo defunctis in cōme. oium fidelū defunctorū
ꝛ ꝓreſente corpore, vt in eius officio dicitur circa finem Bꝛenarij.
Feſtum duplex celebratur eo die quo cadit, niſi illud contin-
gat transferri, vt dicitur in rub. de Tranſla. feſtoꝝ.

C habet

Habet primas: & secundas Clespe. integras, nisi cum alio simili concurrat, vt dicitur in rub. de Concurrentia officij: & totum officium fit de duplici, incipiendo a primis vespa. vsq; ad Eoplesequentis diei inclusiue: exceptis tribus diebus maioris hebdomade ante Pascha, in quibus officium duplex incipit a Matutino: & vigilia Natiuitatis Dñi, in qua officium duplex incipit a Laudibus. Officium autem defunctorum habet tantum primas vespas, Matutinū, & Laudes, vt circa finē Breuiarij ponitur.

In vtrisque Clespe, Matutino, & laudibus tantum, non autem in alijs Horis duplicantur antiphonę.

Ad Matutinum regulariter dicuntur tres nocturni, cum nouem psalmis, & totidem lectionibus, præterquam in Pascha & Resurrectionis, & pentecostes, cum duobus sequentibus diebus: in quibus dicitur vnum tantum nocturnum cum tribus psalmis, & totidem lectionibus: sub officio duplici, vt ibi.

Quomodo sit ordinandum officium duplex in Clespe, Matutino, & ceteris Horis: similiter & de Antiphonis, Responsorijs, Versibus, Capitulis, & alijs in eo dicendis, habentur inferius de singulis proprie rubricę.

Preces & suffragia de Sancta Maria, Apostolis, & Pace, in officio duplici non dicuntur, vt et in proprijs eorū in rubricis dicitur.

De officio Semiduplici.

Officium fit semiduplex diebus Dominicis & infra octauas: Hoc est, Dominicę per annum, excepta Dominica in Albis, quę fit duplex, & dies infra octauam celebrantur sub officio semiduplici. Item officium fit semiduplex in festis, quibus in Calendario apponitur hec vox, semiduplex.

Item in festis proprijs quorundam locorū, seu cōgregationum, quę solennius apud illas quā simpliciter consueuerunt celebrari.

De festo semiduplici fit eo die quo cadit, nisi contingat transferri, vt dicitur in rub. de Translatione festorum.

Habet totum officium integrum sicut duplex: sed non duplicantur antiphonę.

Ad Matutinū tres nocturni, præterquā infra octauas pasche & pentecostes: in quibus dicitur vnum nocturnum cum tribus psalmis, & totidem lectionibus: & regulariter quā dñr tres nocturni, dominicis exceptis, dñr nouem psalmi, & totidem lectiones.

Quo-

Rubricę Generales

Quō sit ordinandū officii semiduplex in festis, q̄ in dñicis, et infra oct. item et de dñis v̄sibus Regis, et h̄mōi alijs, et q̄ in semiduplici dñr preces ad dñnam, et Cōpletorium, et ad Vesp̄, et ad Laudes suffragia, seu Cōmemorationes cōes de sc̄a Maria, Ap̄lis, et Pace, h̄r inferius de singulis proprię rubricę.

De officio simplici.

Officium fit simplex in diebus ferialibus quādo occurrit feri de feria: hoc est officiu de feria simplex, vt in pp̄ia Rubrica dī. Itē officium fit simplex in festis, quibus in Calendario non apponitur hęc vox, Duplex, vel semidup. vel de octaua.

De festo simplici fit eo die quo cadit, nisi eodez die occurrat fieri officiu nouē lectionū, vel de S. Maria in sabbato, vel de feria, et festū simplex cedit, vt dī in rub. de Cōmemorationib̄.

Habet tñ primas Vesp̄e. a Capitulo, nisi cum eo cōcurrat festum nouem lect. Dñica, vel octaua, vt dicitur in rub. de Cōcurrentia officij: et eius officium terminatur ad nonam. Post nonam nihil amplius fit de festo simplici, nec Cōmemoratio.

Feria autem incipit, et desinit, vbi desinit et incipit officium p̄cedens, vt in sua rubrica dicitur.

Ad matutinum dicit vnum tantum Nocturnum cum duodecim psalmis, vt in Psalterio, s̄m feriam que occurrit: et tres lectiones leguntur, vt infra in rub. de lectionibus habetur.

Quō sit ordinandum eius officium tam in festis, q̄ in ferijs ad Vesp̄. ad Matutinū, et alias h̄oras: item et de Antiphonis, Versibus, Responsorijs, et alijs, ac quando Preces et commemorationes communes, seu suffragia de Cruce, sancta Maria, Apostolis, et Pace dicenda sint habentur, inferius proprię rubrica.

De Dominicis.

Dñica semper fit offiū in Dñicis Aduentus, et in Dñicis a Septuagesima vsqz ad Dñicam in Albis inclusiue, quocunqz festo duplici, vel semiduplici adueniente: qz tunc festum transfertur, vt in rub. de Translatione festorum dī, nisi illud festum sit de principali Titulo, vel patrono alicuius ecclē, vel loci: quia tunc de h̄mōi festo fit tñ in ea ecclē, vel loco, cuius est Titulus, vel patronus. eum cōme. Dñicę, quibusdaz Dñicis exceptis: vt dī in rub. de Cōmemorationib̄. In alijs Dñicis per annū fit de Dñica, qñ die Dñico nō occurrit festū duplex: quia tunc

hunc fit de duplici cū comm. Dñice in vtrisque Cesp. & Laudi-
bus: & ad Matutinum nona lectio legitur de Homilia Dñice:
vt oī in rub. de Commemorationibus. Si semiduplex eodera d. e
occurrat, transfertur: vt dicitur in rub. de Trālatione festoz.

¶ De Dñicis infra oct. Natiuitatis Domini, Epiphanię, Ascen-
sionis, & Corporis Christi occurrentibus, offiū fit sicut de octe-
ua, exceptis Capitulis, Lectionibus, Cersic. Antipho. ad Ma-
gnificat, & Benedictus, & Oone, que dñr de Dñica, cum com-
memoratione octauę, vt suis locis ponitur: nec dicuntur in li-
lis Preces ad Primam: & Completorium: nec a Cesperas, &
Laudes suffragia de Sancta Maria Apostolis, & Pace.

¶ De Dñicis infra alias octauas totum off. fit de Dñica, vt in
Psalterio, & in Proprio de tēpore, cū cōmemo. octauę, omīssis
etiā dictis Precibus & suffragiis, vt supra. De Dñica occurrēte
in die octaua fit comm. sicut de cōm est qñ in ea fit de festo duplici.

¶ Positum est autē offiū sex Dñicarum ab Epiphania vsq; ad
Septuagesimā, & viginti quatuor a Pentecoste vsq; ad Aduen-
tū, vt compleatur numerus Dñicarum, que sunt ab Epiphania
vsq; ad Septuagesimā, & a Pentecoste vsq; ad Aduentum, & e-
illa Dñica per annū ab Epiphania vsq; ad Septuagesimā, &
a Pentecoste vsq; ad Aduentū vacet, quin saltē de ea fit cōme-
mo. Mā que aliqñ supersunt post Epiphaniā ante septuagesi-
mā ponuntur post vigesimā tertīā a Pentecoste, hoc ordine.

¶ Si Dominice post pentecosten fuerint xxv. xxiiij. post pente-
costen erit, que est vi. post Epiphaniā.

¶ Si xxv. xxiiii. erit que est v. & xxv. que est vi.

¶ Si xxvii. xxvi. erit iii. xxv. erit v. & xxvi. erit vi.

¶ Si xxviii. xxiiii. erit iii. xxv. erit vi. xxvi. erit v. xxvii. erit vi. & vi-
timo loco semper ponitur que in ordine est xxiiii. post penteco-
etiam si post pentec. aliqñ non sunt nisi xxiiii. Dñice. Tunc enim
xxiiii. ponitur loco xxiii. & offiū xxiiii. ponitur in p̄cedenti sab-
bato, qđ nō sit impeditū festo nouē lectionū, alioquin in alia p̄-
cedenti feria, in qua fiat offiū de feria, & in ea legant̄ tres lectio-
nes de homilia Dñice, omīssis lectionibus scripture illius fe-
rie, & ad Laudes dicatur Añā ad Bñs, & oratio de Dñica xxiiii.

¶ Idem seruetur de Dñica li. post Epipha. qñ Dñica Septua-
gesimę venerit immediate post octa. Epiphanię. Tunc enim in
sabbato

Rubricę Generales

sabbato p̄cedēti vt supra nō impedito, alioquin primo die post oct. fiat offiū de feria, in qua R̄ia dñice primo ponuntur, ⁊ tres lectiones legunt de homilij. Sekidē dñice euz eius Añā ad Benedictus, ⁊ oratione. festum vero semiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem simili festo non impeditam.

Cum vero in Proprio de tēpore dī aliqua dñica esse prima mensis, in qua primo ponitur initiū libri de Scriptura cum sua historia, idest cum R̄ijs: aīauerendū est, eaz dici primam dñicam mensis, que venit in calendis illius mensis, vel est proximior calendis, hoc modo. Si calendę venerint in ii. iii. ⁊ iii. feria, dñica prima mensis erit que p̄cedit calendās ēt si venerit in p̄cedenti mensē: si autem calendę venerit in v. ⁊ vi. feria, ac sabbato, prima dñica erit que sequitur post ipsas calendās.

Cum etiā in distributione Scripturę per menses Augustum, Septembrem, Octobrem, ⁊ Nouembrem, vnicuiq; mensi quinq; dominicę assignentur cum suis hebdo. ⁊ post quartam hebdo. aliquā adueniat dñica, que est propinquior calendis sequentis mensis: tunc omittitur dñica quinta cum sua hebdo. ⁊ ponitur dñica prima sequentis mensis: similiter cum sua hebdomada.

Id quōque obseruetur. Quā mensis p̄cedens habuit quatuor dñicas, sequens habebit quinq; ⁊ e contra. qñ p̄cedens habet quinq; sequens habebit quatuor, excepto mense Nouembri: quia dñica prima Aduen. non sumitur ea que est propinquior calendis Decēbris: sed que festo s̄i Andree: vel q̄ venerit in ipso festo.

Offiū dñicę fit semidup. incipit a primis Vesp. in sabbato: ⁊ h̄z totū offiū integrū vsq; ad Complet. dñicę inclusiue, nisi cum aliquo concurrat: vt dicitur in rub. de Concurrentia officij.

Ad Matutinum dicuntur tres nocturni cum psal. de psalterio: ⁊ nouem lectiones leguntur vt in proprio de tempore.

Quō aut sit ordinandū eius offiū: insuper ⁊ de lectionibus, R̄ijs ⁊ alijs: ⁊ quō initia librorum Scripturę cum sua historia sint ponenda: habentur de singulis inferius proprie rubricę.

De Ferijs

Oferia semper fit offiū in ferijs Aduen. Quadrages. Quatuor tēpor. Vigiliar. ⁊ Rogationū: qñ infra hebdo. non occurrit festū duplex vel semiduplex. Si tunc simplex festus concurrat: fit tñ de eo comme. vt dicit in rubrica de Commemorationibus

tionibus. Similiter et quādo infra hebdo. Responsoria sunt pri-
mo ponenda. cum nō occurrit dies in quo fiat de feria, vt dicit
in rub. de Responsorijs. Alio tpe per annum fit offiū de feria, et
illis diebus, quibus infra hebdo. in Calendario non ponitur ali-
quod festum duplex, semiduplex, vel simplex; et non occurrit ali-
qua octaua, vel aliquod festum solenne, aut p̄suetū in aliqua ec-
clesia celebrari, quāuis in Calendario huius Brennarij non sit
descriptum; et nisi in sabbato feri debeat officium de S. Maria.

Offiū ferie fit simplex; et in Aduentu, Quadragesima, Qua-
tuor t̄pibus, Vigilijs, et rogationibus incipit à Matutino; in
alijs vero ferijs per annū, inde fit de feria, vbi desinit offiū pre-
cedentis diei: ita vt si precedenti die fuerit duplex, vel semidup-
lex, offiū ferie incipiat sequenti die à Matutino. Si precedenti die fue-
rit festū simplex, de feria fit à vesp. illius precedentis diei inclusiue;
Sabbatū et quā in feria quarta et sexta Quatuor t̄p. Septēbris, et i fe-
ria quarta Liner. ac in vigilijs occurrit aliq̄ festū simplex, de
quo fit eōdie. tūc precedenti die: nisi fuerit festū nouē lec. à vesp. fit
de feria, vt in Psalterio, sine p̄tib. cū orōne dñice precedentis, et cū
cōm. festi triū lect. in sequenti feria occurrentis. Terminat autē
offiū de feria subsequente duplici, vel semiduplici, ad Nonam,
subsequente simplici in ferijs per annū extra Aduentum, Qua-
drag. Quatuor t̄pa, Rogationes, et vigilijs, ad Caplin vespera-
rū, qz inde fit de festo simplici absque vlla deinceps cōme. ferie.

Ad Matut. dicitur vnum t̄m noct. cū psalmis, s̄m ordinē fe-
riarū in Psalterio, cum tribus lectio. vt in proprio de tempore,
Excipiuntur ab hoc ordinario officij de feria, ferie maioris
hebdo. sancte, et ferie octauarum pasche, et pentecostes.

Quō ordinandū sit offiū de feria ad Matut. et alias Horas:
item Quomodo dicende sunt lectiones, et p̄s̄ta: et quando dicen-
de sint preces feriales: ac de alijs, que ad officium ferie perti-
nent: habentur inferius de singulis proprię rubricę.

De vigilijs.

Vigilia fit offiū in oibus vig. per annū que ieiunantur,
vbi in Calendario annotat hec vox, Vigilia: nisi in die vi-
gilie occurrat festū nouē lect. vel octaua: tunc n. in offiō nouem
lec. legit nona lectō de Homilia vigilie, et fit cōm. de ea ad Lau-
des t̄m, cū añā, ad V̄s̄s, et Tersū ferie occurrētis de psalterio, et
oratione

Rubricæ Generales

oratione Vigilię, præterquã in illis festis, q̄ inferius excipiuntur.
C Si vigilia occurrat in dñica, de vigilia fit officiu in sabbato, qd non sit impeditu offi non lect. qz tunc de vigilia fit tr̄a commemor. vt dcm̄ est. Excipitur ab hac r̄sa vigilia Natiuitat. & Epiphanię Dñi, que si venerint in dñica fit de illis, vt in proprijs rub. d̄. Si aut in vigilia occurrat festu solene alicuius loci, vel ex solennioribus infra annu, que inferius in rub. de Commemorationibus numerant (velut si in vigilia scti Jo. Baptistę venerit festum Cor. Christi) nihil tunc proorsus, nec comemoratio fit de vigilia. Idē seruetur qñ aliqua vigi. venerit in Aduentu, Quadrag. & quatuor t̄pib. nulla n. in eozu ser. de vigi. fit comem.

C Officiu vigilię incipit ad Matut. sicut dictum est de prædictis feris in superiori rub. de Feris: terminatur autem ad Nonam, quia Vesperę sunt de sequenti festo.

C Officiu Vigilię totu fit de feria occurrēti, vt in Psal. & tres lectu. leguntur de homilia in euang. Vigilię, cū tribus h̄is de feria occurrēti ordine in superiori rub. de ferijs descripto. Virgines, & com. de Cruce, S. Maria, Aplis, & Pace: aliqz oia sicut in prædictis ferijs Quadrag. & Quatuor t̄pim, de quibus h̄ic inferius: tã de ordinado eius officio, q̄ de alijs proprię rubricę.

C Excipitur ab hoc ordinario Vigiliaru que ieiunantur, vigilia pentec. que cū tribus noctur. sub offi semiduplici celebrat, vt ibi: & vigilia Natiui. Dñi, que nocturno ferie excepto, in laudibus, & Horis habet reliquum officium duplex. In Vigilijs vero Epiphanię & Ascensionis, que non ieiunantur, fit officium novem lectionum, ut suis locis dicitur.

De Octavis.

O Octava fit officiu, vel saltē commē. qñ aliquo festo, vel dñica nō impedit per octo dies cōtinuos, in Natiuitate Dñi, & tribus sequentibus festis, in Epiph. in Paschate resurrect. in Ascensione Dñi, in pentecoste, in festo Corp. Christi, in festo Dedic. proprię Ecclesię, in festis quibus in Calendario apponitur Octava, in festo Patroni & Titularis Ecclesię, & in festis aliorum Sanctorum, que apud quasdam ecclesias cōgregaciones, & religiones consueverunt sollemniter cū octavis celebrari.
C Infra octavas Epiphanię & Paschę, & pentec. non fit de festo duplici, vel semiduplici occurrēti, sed transfertur post octava.

Infra

Infra alias octa. fit de eis cū cōmem. octauę, nisi illud festū fue-
rit ex enumeratis in sequenti rub. de cōmem. in quibus nulla
fit cōmem. de octa. excepta. octa. Eo. p. Christi: infra quas oct. fit
tñ de duplicib. cū cōmem. octauę: de semiduplicibus vero infra
eā non fit, sed transferuntur, vt dicitur in rub. de Tralla. festoz. De
simplicib. infra quascunq; octauas occurrentib. fit tñ cōmem.
p̄terq; in duobus diebus post pascha & penteco. vt in sequenti
rub. de cōmemoratiōib. De Dñicis infra octa. occurren-
tibus in die octaua, seruetur quod dicitur in rub. de Translat.
festoz. Si duę octauę simul concurrant, fiat de digniori: vt
dicitur in rubrica de Concurrentia officij.

C Officiū de octaua in Paschate & p̄tec. fit cū vno nocturno,
vt suis locis ponitur. In alijs oct. fit cum tribus noctur. nouē. s.
psalmis & nouē lectionibus, & oia dñr sicut in die festi, p̄ter. le-
ctiones, quarum primę tres semper sunt de scriptura occurrēti
in offi. de Tpe, p̄terquā infra octa. Assumpt. sc̄e Marię. Alię
lectiones secundi & terti noctur. dñr que infra octauaz ponunt.
Infra octa. vero Patroni, aut alterius festi, qđ in aliquibus ec-
clesijs placuit cū octaua celebrari, si pp̄e apud illas ecclesias
lectiones infra oct. non hñr, sepius in ea repetantur lectiones
positę in cōmuni Sāctorū: si de sanctis fiat octaua: alioquin le-
ctiones diei. Infra oct. officij fit semiduplex, in die octauę dup.

C In Vesperis infra oct. oia dñr sicut in secundis Vesp. festi,
& in primis Vesp. diei octauę, oia sicut in primis Vesp. festi, p̄-
terquā in diebus octauis sc̄i Stephani, S. Joannis Apli, & san-
ctorū Innocentiū, in quozū Vesperis antiphonę & psalmi non
dñr, sicut in eozum diebus festis venientibus infra oct. Mariut-
tatis, sed Antiphonę sumuntur de Laudibus diei festi: psalmi
autem vt signantur pro secundis Vesp. in cōmuni sanctorum.

C Infra oct. non sunt suffragia consueta de S. Maria, Aplis, &
P̄cc: nec dñr p̄ces ad Primā & Comple. In alijs quō fit or-
dinandum officium de octaua, habentur proprie rub. inferius.

De cōmemoratiōibus.

C cōmemoratiōes sunt de festis simplicib; qñ in eozum
dieb. incidit festū nouem lectionum ēt translatus, vel do-
minica, vel octaua, vel sabbatum: & quando Responsoria sunt
primo ponenda, vel aliter de feria fieri p̄cipiatur.

C De

Rubricae Generales

¶ De feria Aduentus, Quadragesime, Quatuor temporū, Vigiliarum, & Rogationum fit commun. quando festum nouem lect. in illis ferijs occurrit. Si simplex festum in eisdem ferijs occurrat, officium fit de feria, & commem. de festo simplici.

¶ Preterea fit cōmem. de Dñicis, a Pentecostes vsq; ad Aduentum, & ab Epiphan. vsque ad Septuag. & a Dñica in albis vsq; ad Ascensio. exclusiue, quādo festo duplici impeditur. De alijs Dñicis a predictis nulla fit cōmem. Dñicę occurrente festo duplici: q; festum in illis occurrens transfertur, nisi illud festū fuerit principale Patroni, vel Tituli ipsius ecclę: non autē alicui; capelle vel altaris eiusdē ecclę: & tūc de hmoi principali festo fit tñ in eo loco, vel ecclā, cuius est Patronus, vel Titulus: cōm. Dñicę (excepta prima Dñica Aduentus, prima Dñica Quadrages. Dñica Passionis, Dñica Palmarum, Dñica Pasche, & Dñica in Albis, ac Dñica Pentec. & Trinitatis) in quibus huiusmodi occurrēs festū transferi in sequentem simili, vel digniori non impeditur: dummodo non fuerit infra maiorem hebdom. & per octauam pasche, & pentecostes, quibus diebus non fit de aliquo festo duplici occurrenti.

¶ De octaua etiā, qñ festū nouem lect. vel Dñica impeditur, fit cōmem. nisi illud festū nouem lect. fuerit solenne principale alicuius loci, vt supra. Nam in primis vesp. & laud. hmoi festi nulla fit cōmemor. festi simplicis occurrentis, nec alicuius vigilię, nec alicuius diei infra oct. nec alicuius precedentis festi nouem lect. nisi id festum fuerit eiusdem solemnitatis cum sequenti, nec Dñicę, si festū illud solenne celebretur feria secunda: exceptis Dñicis Aduentus, & Dñicis a Septuagesima vsque ad oct. pasche inclusiue: de quibus Dñicis, sicut etiā de ferijs Aduentus, & Quadrages. semper fit cōmem. quocunq; festo adueniente.

¶ Idem seruatur in quibusdam festis maioribus per annū. in Natiuitate Dñi, in cuius offō nulla fit cōmem. de festo simplici, sed in secunda tantum Missa de S. Anastasia: in pascha Resurrectionis cum tribus proximē antecedentibus, & duobus sequentibus diebus: in Ascensione Dñi: in Pentecoste cū duobus sequentibus: in festo Corp. Christi: in festis Natiuita. sancti Jo. Baptiste, sanctorum Apolorum Petri & Pauli, & Assumptione beatę Marię: in festo Diu. Sanctorum, ac in festo Dedic. p. p. p.

prig ecclesie: in quibus festis, nec in primis Vespere, nec in laudibus vlla proxfus fit comme. festi simplicis, aut alterius nouem. lectio. vt dictum est supra de festo solenni alicuius loci: nisi titularis ecclesie priuilegio aliter fieri oporteat.

In festo autem Circumcisionis, in Dominica in Albis, et in festo Trinitatis, in festis Purificationis, Annunciationis, et Inuinitatis S. Marię: in festis Apostolorum, et Euangelistarum: S. Laurentij, et Dedicationis S. Michaelis Archangelę: simplicibus occurrentibus fit commem. in Laudibus tantum: de Dominica vero, de octaua, et de aliis festis nouem lectio. in eisdem occurrentibus non fit commem. eo modo, quo nec in festo solenni alicuius loci vt dictum est supra: nisi eadem festa occurrat infra octa. Natiuitatis Domini, et Corp. Christi: de quibus octauis semper fit commemoratio quocunque duplici infra eas adueniente.

De Dominicis, de octauis, et de feriis Aduentus, et Quadragesime commemo. fit in vtrisque vesper. et Laudib. De feriis Quatuor temporum Vigiliarum, et Rogationum (quando de illis commemo. fieri debet) commemo. fit in laudib. tantum. De festis autem simplicibus: nisi in diebus supradictis occurrant, commemo. fit in primis tantum Vesp. et Laudeo die quo in Calendario assignantur. De Dominicis vero et octauis commemo. fit in vtrisque Vesp. et Laud. nisi in illis adueniat aliquod ex supraenumeratis festis.

Cõmem. sunt hoc mō. Post orõnē diei, in primis Vespere, dicif añã, quę posita est ad Magnificat, et in Laudib. quę posita est ad Vñs in Cõi (si ppriã nõ habuerit) conueniens eius offõ, cuius fit comme. Post añã dõ Clerfus, inde sumendus vnde sumpta est añã. s. post hymnũ Vesperarũ, et Laudũ: deinde dicif orõ. Si añã et Clerfus festi, de quo fit cõme. sumenda essent ex eodem Cõi, vnde sumpta sunt in offõ diei, in festo cõmemorationis variantur: ita vt in Vesperis sumantur ex Laudib. et in Laudib. ex Vesperis eiusdem Communis: nisi aliter signetur. Si de tempore fiat com. de Dominica. s. vel de feria. Añã et Clerfus ante orõnez eodẽ modo sumantur ex Propria de tẽpore, si habuerit ppriã, alioquin de Psalterio: oratio vero ex Proprio de tẽpore.

Quando fit commemor. de Dominica, vel feria, quę habet

X y proz

Rubricæ Generales

propriam homiliam, nona lectio in officio diei nouem lect. legitur de homilia dominice vel ferie: que erit vel prima de homilia, vel tres simul in vna lectione coniuncte.

Si in die in quo fit officium nouem lect. fiat comme. de festo trium lect. nona lectio in officio nouem lect. legitur de festo trium lect. si propriam habuerit: quod festum trium lect. si duas lectiones proprias habuerit: ex duabus fiat vna lectio, que sit nona in officio nouem lect. Que lectio de sancto non legitur quando de eo fit commemo. in dominicis, que habent nonum Reum, nec quando nona lectio legenda est de homilia dominice vel ferie, vel octauę vt supra: nec in ferijs et alijs diebus, quando in officio diei leguntur tantum tres lectiones.

Quę contingit fieri plures comme. seruetur hic ordo. De duplici fiat ante dñicam: de dñica ante diē infra octauam: de octaua ante festū semiduplex: de semiduplex ante feriā Aduētus. Quadragesimę, Quatuoragesimę, Vigiliarū, et Rogationū: et de dictis ferijs ante festū simplex: nisi aliter signetur. De dñica, de octaua, de festo semiduplexi, et de sancta Maria, quę de ea fit com. in vespe. precedentibus sabbatum pp festum nouem lect. in sexta feria occurrens, fiat ante festū simplex, quod celebrandum erat diebus predictis, nisi eorum officio impediretur. De festo simplici fit commemo. ante suffragia, seu communes commemorationes de Cruce, sancta Maria, Apostolis, et pace: ac etiam ante commemo. consuetam Tituli, vel patroni ecclesie, que etiam pro sui dignitate alijs suffragijs predictis preponeretur. De quibus suffragijs et communibus commemorationibus sanctorum quomodo agendum sit, habetur inferius propria rubrica.

De Translatione festorum.

Si aliquod festū duplex occurrat in dñicis Aduētus, et inuitatis Dñi: infra octa. Epipha. in feria quarta Cinerum: in festo Matronę Hebdo. et infra octa pasche, in Ascensione Dñi, in diebus a Vigilia pentec. vsq; ad festū Trinitatis inclusiue, in festo Corp. Christi, et eius die octaua, transferuntur in primam diem festo duplici vel semiduplexi non impedita: exceptis tñ festis Martini tatis sancti Jo. Baptiste, et sanctorum apolorum Petri, et Pauli, que in die octa. Corp. Christi celebrantur: excepto quoque festo solenni

solēni alicuius loci, quod in propria tñ ecclesia, et in aliquibus ex supradictis occurrens, vt in rub. de Commem. dictum est, celebratur. Si autē festum Natiuit. sancti Jo. Baptistę venerit, in die Corp. Christi, transfertur in sequentē diē cum come. octa. Corp. Christi: et sequētibus diebus fit offiū de eadez octaua Corp. Christi cum come. octa. S. Jo. Baptistę. Dies autē octaua S. Jo. tunc veniens in diē octaua Corp. Christi, non transfertur, sed de diē oct. S. Jo. Baptistę eo anno fit tñ commemo. in ytrisq; vesper. et Laudibus, diē octauę Corp. Christi. Et id semper seruetur quando festum habens octauam transfertur: vt non ideo diē octaua transferatur: sed ea diē de ea fit commemo. que alias erat octaua, si festum non fuisset translātū.

C Si in diē octaua alicuius festi habens octauam, occurrat aliquod festum duplex ex maiorib. supra in rub. de Commemorationibus enumeratis, fiat de festo cum commemo. diē octauę: si autem non fuerit ex p̄dictis festis, fiat de octaua, et festus transferatur in primam diē similiter non impeditam.

C Si aliquod festum duplex infra octa. occurrens alio maiori festo duplici impeditur, transferatur in primam diē simili nō impeditam, et in eo fiat commemoratio de octaua.

C Si in alijs Diebus per annū a supradictis occurrat festū duplex, non transfertur, vt dictum est in rub. de Commemoratione.

C Festum semiduplex occurrens dieb. supradictis, et alijs Dominicis per annum, transfertur in primam diē simili festo nō impeditam, occurrens vero in Dominicis infra illas octaua in quibus fit de festis occurrentibus vt dictum est in rub. de octauis, transfertur in sequentem diē, cum commemo. octauę, que si fuerit simili festo impedita, p̄dictum festum semiduplex veniens in Dominica, transfertur post octauam.

C Si duo festa nouem lectio. simul eodem diē veniunt, fiat offiū de digniori, seu de maiori: et quod minus est transferatur.

C Si plura festa nouem lect. transferenda essent, prius transferatur duplex, quam semiduplex et inter plura duplicia, quod est dignius semper prius transferatur, et prius celebretur: alioquin si sint equalia, vnum ante aliud transferatur suo ordine.

C Festum simplex nunquam transfertur: sed si de eo offiū fieri non potest, fiat commemo. vt dictum est in rub. de Commemorationibus.

Xy 2 rationibus.

Rubricae Generales

rationibus: si autem venerit in diebus, in quibus de simplici nulla fit commemo. eo anno non fit de eo amplius.

C Si aliquod festum non sit lect. in quo annotatus est fieri cōme. alicuius sancti, transferatur pp aduenientem Dñicam, vel aliud festum maius: non tamen transfertur cum illo commem. illius sancti in eo assignata: sed dicta commem. fit die suo in Dominica, vel alio festo, in quo fieri possit cum sua nona lectione: si propriam de vita sancti habuerit: festum vero nouez lect. trās fertur sine vlla amplius commemo. festi simplicis p̄dicti. Ob etiā seruatur in commemo. occurrentibus in vigiliis: cum de vigilia veniente in Dominica, fit in sabbatho: tunc. n. commemo. festi simplicis non fit in Officio vigilię: sed in Dominica.

De Concurrentia Officij.

O Concurrentia officij attendenda est semper in secundis vesp. quō fit ordinandum officium cum sequenti die. Itaque cum dicitur officium aliquod cum alio concurrere, intelligitur de p̄cedenti in ij. Vesp. cum sequenti in primis Vesp. vt de bo dierno in Vesperis cum sequenti in crastino.

C Duplici ergo in secundis vesp. concurrente cum alio sequenti duplici, regulariter a Capitulo fit de sequenti cum commem. p̄cedentis: nisi aliter in proprijs locis annotetur.

C Duplici vero concurrente cum festo semiduplici, cum Dñica: cum die infra octauam: cum festo simplici: et cum officio S. Marię in sabbato: omnia in secundis Vesperis de duplici, cum commemoratione illorum.

C Duplici et concurrente cum feria, vel potius sequente feria: oia de duplici et nihil de feria sequenti. Sed si festum celebratur in Aduentu, Quadrag. et Quatuor temporib. fit semper commemo. de feria, non ratione concursus cum sequente feria, vt infra dicetur. Idem dicendum de festis simplicib. venientibus cum festo nouem lect. et de quibus etiam commemo. fit nō rōne concursus: sed quia eodem die veniunt, vt dictum est in rub. de Commemo.

C Semiduplici festo, Dñica, et die infra octa. cōcurrentib. cum sequenti duplici, omnia de duplici cum commem. illorum: nisi duplex fuerit ex numero maiorum que supra in rub. de Commem. numerata sunt, in quib. nulla fit cōme. p̄cedentis. Semiduplici festo concurrente cum sequenti alio semiduplici: cum Dñica, vel

vel cum die infra octauam, a Capitulo fit de sequenti, et commemo-
 precedentis. Semiduplici autem festo concurrente cum sequenti
 festo simplici, vel cuius officio S. Marię in sabbato, omnia de
 semiduplici, cum commemo. sequentis. Semiduplici concurrente
 cum sequente feria, nihil de feria: vt dictum est supra.

Dñica cōcurrente cū sequenti festo semiduplici, et cū die infra
 oct. vel cū festo simplici, oīa de dñica cū cōme. sequentis: nisi aliter
 signetur. Dñica concurrente cum feria, nihil de feria, vt supra.

Die infra octauā concurrente cum sequente dñica, vel semis-
 duplici, a Capitulo de sequenti, cum commemo. oct. Si duę octauę
 simul concurrant, vt octaua S. Jo. Baptiste cum octa. Corp-
 ris Christi, vel e contra: et octaua S. Laurentij cum octaua An-
 nuntiationis S. Marię, totum off. fit de digniori cuius commemo.
 alterius: nisi dies octaua minus digni veniat infra octa. alte-
 ri: tunc n. totum off. fit duplex. de die octa. cum commemo. diei
 infra octauam. Dies infra octa. cum simplici proprie non ha-
 bet concursum: qz in sequenti die infra octa. non fit de simplici,
 nisi commemoratio: que et eadem ratione in precedenti die in-
 fra octa. fieri debet. Dies infra octa. cum feria nullum habet cō-
 cursum: quia de feria nihil fit, nisi infra octa. veniat aliqua ex su-
 pradictis feriis Aduentus quadrag. et Quatuor temporum: de
 quibus infra octa. fiet tantum commemoratio.

Die octaua concurrente cum alia die octaua, a Capitulo fit
 de sequenti, excepta octaua Nat. Dñi. cū oct. S. Stephani, et oct.
 Corp. Christi, cum octa. S. Joannis Bap. in quibus de sequen-
 ti fit tñ. commemo. Die octaua concurrente cum sequenti duplici
 ē translato, a Capitulo fit de sequenti cum commemo. oct. exceptis
 diebus octa. Epiph. Pasche, Ascensio. pentec. et Corp. Christi:
 in quibus fit tantum commemo. de sequenti. Si autem sequens
 festum etiam translatum fuerit ex sollemioribus supra enume-
 ratis in rubr. de Commemorationibus, totum off. fit de sequenti
 cum commemoratione octauę.

Simplex cum alio non potest concurrere in secundis Vesp.
 licet cum ipso possit esse recursus in primis vesp. quia non ha-
 bet secundas vesp. sed eius off. terminatur ad Nonam: et dein-
 ceps nihil fit de eo, nec commemo. Si sequatur aliud simplex, psal-
 merunt secundum feriam occurrentes in psalterio ad vesp. et a

Rubricæ Generales

capitolo fit de sequenti simplici siue vlla comine. precedentis. Si sequatur officium nonem lectio. Vesperę totę erant de eo siue vlla similiter comemorazione simplicis pcedētis: si nullū festū sequat subintrat officium de Tpe. & vespere totę erunt de feria.

Feria non potest concurrere cum alio in secundis Vesperis, neque cum ipsa potest esse concursus in primis Vesperis: quous officium incipit, & desinit, vbi desinit, & incipit quodcumq; aliud officium: Quāuis proprie, si ei dandum est principū sequente feria post aliā feriā, eius officium incipiat a Matutino, terminatur tñ sequente alia feriā ad Complet. & ideo si feria sequatur aliā feriā in Vespere precedentis ferie nihil fit de sequenti, quoad eā q̄ in sequenti feria sunt propria. Verbi gratia, si in Vespere ferie tertie añ feriaz, Cinerum, fiat de feria: in Vespere ferie tertie oratio. Dñice pcedentis, non autem ea que est propria in sequenti feria quarta Cinerū, nec añ orationē dicuntur Preces, q̄ dicēde sunt in dicta feria quarta cinerum. Nō ēt fit qñ feria per annū pcedit feriā Quatuor tporū, & Vigiliarū. Hac ēt ratione superius dictū ē in cōcurrentia, aliorū officiorū, cū feria nullū officium cōcurrere, & nihil fieri de feria pcedēti adueniente alio officio: si autem de ea aliqui comine fieri debet, nō fit ratione cōcursus: sed qz eo die quo officium feriarum Aduentus, Quadagesimę, Quatuor tporū, Vigiliarū, & Rogationū impedit, illarū cōiug. rōne tporū ex pcepto Ecclę p̄mitti non debet.

Eam vero occurrit vt festus simplex veniat in feria quarta & sexta quatuor tporū, in feria quarta Cinerum, & in Vigiliis, que ieiunantur, Vesperę antecedentes erāt de feria cōi per annū, nō autem de sequenti: vt dictū est cū comine. festi simplicis in sequenti feria occurrentis. Nō ideo nō fit, qz sequens feria habeat primas Vesperas, sed quia cum festum simplex in sequenti die non habeat officium propter feriam p̄dictam in ea occurrentem, nec etiam conuenit illud habere Vesperas pcedentis diei.

De officio sanctę Marię in Sabbatho.

In omnibus sabbathis per annū extra Aduentū, Quadagesimā, & Quatuor tempora, & nisi officium fieri debeat de feria propter Vigiliā in sabbatho occurrentem, vel pp̄ hystoria primo ponēda, vel propter officium Dñice 23. post Pentecosten in officio ferie aliqñ ponendū, vt in rubrica de dñicis dictū est,

est, ac nisi fiat officium nouem lectionum, vel de octaua Pasche, Pentecostes, si sit officium de S. Maria: quemadmodum circa finem Breuiarij disponitur. Si autem in sabbato occurrat festum simplex, sit officium de sancta Maria: et de festo simplici sit tantum commemoratio.

Cum vero de ea supradictis diebus officium fieri non potest, nulla tunc sit commemoratio de sancta Maria propter sabbatum: sed tantum in semiduplicibus, quando eius officium paruum non dicitur: sit consueta eius commemoratio per annum posita in Psalterio post Vesperas sabbati.

Eius officium in sabbato incipit feria sexta, ad modum festi simplicis, a Capitulo, et terminatur ad Nonam sequentis diei sabbati. Si autem feria sexta fuerit officium nouem lect. in Vesperis sit tantum de ea comme. cum antiphona, versu, et oratione, que habetur in officio eius in sabbato.

Ad Matutinum post Inuita, et Hymnum de S. Maria, dicitur vnu nocturnum cum duodecim psalmis ferialibus, versus, tres lectiones, quarum prima et secunda sunt ex Scriptura de tempore, et alia omnia tam in Matutino, quam in Laudibus, et Horis, vt in officio S. Marie in sabbato assignatur.

Dicuntur preces Dificales ad Primam, et Complet. et sunt suffragia consueta de Apostolis, et Pace, et Tempore paschali sola comme. de Cruce, vt in secunda feria post oct. Pasche. Post Nonam nihil fit de ea, nisi consueta eius commemoratio cum aliis suffragiis, quando agenda est in officio de Dominica.

De ordinando Officio ex predictis Rubricis.

Si quis velit ex supradictis rubricis ordinare officium occurrentis diei videat in Calenda, et in Tabula festorum mobilium, de quo fiat officium sequenti diei: et vt inuenierit esse faciendum, sic ordinabit illud in vespere et alius Horis nocturnis et diurnis.

Si ordinandum sit officium de tempore, idest de Difica, vel feria, recurrentes est semper ad Psalterium, vbi ordinate ponitur quod est commune officium de Tpe, cuius distributione psalmorum, et ad proprium de tpe, vbi lectiones Ichnozia, quedam antiphona, et orationes ponuntur, que desunt in Psalterio, Inuitatorum, hymni, capitula, versus, Responsoria breuia, et antiphona, que diuersis temporibus ponuntur in Proprio, dicuntur loco eorum que sunt

Rubricae Generales

In psalterio: cum vero propria non fuerint, dñr vt in psalterio.
C Si officium sit ordinandum de sancto, recurrendum est semper ad commune Sancto: cum: nisi proprium habeat in proprio Sanctorum, vbi pro qualitate festi, si nouem lect. id est duplex vel semiduplex fuerit, omnia ordinate possunt: illis exceptis, que propria suis locis habentur.

C Si festum fuerit trium lect. (nocturno ferie, et lectionibus exceptis) oia de eodem Lōi sumuntur. Tres lect. primi nocturni in officio nouem lect. et prima et secunda lectio, vel prima tantum in festis trium lectio. sumuntur de Scriptura in officio de tempore. Due vero proprie, aut de communi Sanctorum in festis assignantur: et proprio vel communi sanctorum requirantur.

C In maioribus solemnitatibus, et festis per annum: totum officium dicitur: vt in proprijs locis ponitur.

C In festis B. Marię (omissis his, que propria in illis habentur) hymni, nouem psalmi: et alia que dam requirenda sunt et communi eius off paruo, circa finem Decurari.

C Modus inchoandi officium, dicendi Imnitariorum: hymnos: antiphonas, et versus habetur in principio psalterii.

C Cum vero antiphone duplicandę sunt: dicuntur integre ante psalmos: sicut in fine psalmorum.

C Modus dicendi absolutiones, et Benedictiones ante lectiones, legendi, et terminandi lectiones: dicendi Gloria post lectiones: ac Responsoria breuia post capitula, habetur in prima dominica de Aduentu.

C Quomodo sit inchoandum et terminandum officium per horas, habetur in psalterio.

C Quo terminandū per añas B. Marię, hñ in fine Completō.

C Sed vt hec oia facilius habeantur, posite sunt sequentes rubricę de singulis horis: earūq; partib. distincte cognoscendis.

De Matutino.

A Matut: hec per ordinem regulariter dñr fm diuersitatem officii: nisi aliter in quibusda dieb⁹ annotetur. **Ps** nñ. Ave Maria. Credo. oia secreto: deinde clara voce hebdomadarius dicit: Domine labia mea et pollice signando sibi os signo cracis: Deus in adiutorium te. manu extendenda signando se signo cracis a fronte ad pectus et a sinistro humero vsque ad

de

dertrum: cum Gloria pa. & aliis vt in principio psalterii. Deinde de Inuitatorum conueniens offi de Tempore, vel sancto: quod dicitur cum psal. Tenite eomodo que in principio psalterii describitur. dicto psalmo, & repetito Inuitatorio, dicitur inuenus: qui officio de tempore, vel de sancto conuenit.

Postea in duplicib. & semiduplicib. dicitur nouem psalmi: sed in officis plures, vt in psalterio: cum suis anis, & versib. que tēpori vel festo conueniunt: & totidē lēones cū octo Reus: aliqui cū nouē, vt suis locis ponitur, per tres noctur. distinctos: hoc modo.

In primo noct. dicitur tres psalmi, cum tribus anis: post singulos psalmos vna ania: sed tpe paschali. i. a officia in Albis vsque ad pentec. p̄terquam in offi Ascensionis Dni: tres psalmi cuiusq; nocturni dicitur sub vna ania: & in fine psalmorum post vltimā aniam cuiusq; nocturni dicitur versus. Postea P̄ n̄. Et ne nos. Absolutio. Erandi. Benedictio. Benedictione perpetua: & alie ad singulas lectiones vt in prima Dñica de Aduentu ordinantur. Deinde leguntur tres lect. de Scriptura, que per ordinem in offi de Tpe occurrunt: nisi alie assignentur: & ad singulas lect. dicitur vnum Aliuz conueniens offi: si de tpe, vt in propriis tps: si de sancto, vt in proprio seorum: alioquin vt in cōi. Et si lectiones primi noctur. sint de scriptura officii de tempore.

In fine vltimi Reu cuiusq; nocturni dicitur Gloria pa. et; repetitione partis Reu: eodem modo quo dicitur in prima dominica de Aduentu, primo Reu illius Dominice excepto.

In secundo nocturno dicuntur alii tres psalmi, & Antiphone, Versus, Pater noster, Absolutio, Ipsius, & eius consequentes Benedictiones: vt in dicta prima Dominica de Aduentu habentur: tres lectiones de aliquo sermone: aut de vita alicuius Sancti: & ad quamlibet lectionem vnum Responsorium Officio continens.

In tertio nocturno alii tres psalmi, cum antiphonis: vt supra: post tertiam antiphonam, Versus, Pater noster, Absolutio, A vinculis, & Benedictiones consequentes ad singulas lectiones, que erunt de homilia Euangelij de tempore, vel de festo, secundum qualitatem officii: vt in eadem prima Dñica de Aduentu. Post septimam & octauam lect. dicitur Reu officio conueniens: aliquando autem dicitur etiam post nonā lect. vt
suis

Rubricae Generales

suis locis dicit, et in fine ultimi Responsorii, aut octavi, aut noni, dicitur Gloria patri, ut supra. Si non dicitur, nonum Responsorium, post ultimam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

In officio trium lectionum. Ad Mariam, Pater noster, Ave Maria, Credo, Domine labia etc. Invitatorium, et Hymnus in feriali officio de feria, si non sint in proprio de tempore, dicitur ut in Psalterio; in festis, de festo, ut in Libri sanctorum; deinde nocturnum ferie, ut in psalterio, id est duodecim psalmi, cum sex Antiphonis; et tempore Paschali cum una Antiphona, qui dicuntur tam in officio feriali, quam in festis simplicibus.

Post psalmos, et antiphonas dicitur Versus: in feriali officio, ut in psalterio; in festis, ut in Libri sanctorum; qui in festis sumitur, secundum ferias, ex nocturno Communis, unde sumuntur Responsoria: ut dicitur infra in rubricis, de Versibus, et Responsoriis. Post versum, dicitur Pater noster, Absolutio, et Benedictiones: ut habetur infra in rubrica de Absolutionibus et Benedictionibus. Tres lectiones (si non adsit homilia) singule in officio feriali dicuntur, de Scriptura, que eo die occurrit in proprio de Tempore: si adsit homilia, singule tres de homilia. In festis, prima et secunda, de eadem scriptura; tertia de sancto.

Si fuerint due lectiones de sancto: prima tantum erit de Scriptura; relique de sancto.

Post singulas lectiones in feriis extra tempus Paschale, dicitur unum Responsorium, ita ut dicantur tria responsoria. Tempore vero Paschali: et in festis duo tantum Responsoria dicuntur, scilicet post primam, et secundam lectionem tantum: In fine ultimi Responsorii, secundi scilicet, aut tertii, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Responsorii. Due Responsoria in officio de sanctis, sumuntur ex Comuni sanctorum: in feriali officio ex Dominicis, quando propria per ferias non distribuuntur, ordine descripto in rubrica de Responsoriis. Quando non dicitur tertium Responsorium, post tertiam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

De Laudibus.

Ad Laudes, Deus in adiutorium etc. dicitur psalmi et cantu Benedicite, vel aliud: ut habetur in feriali officio extra tempus paschale, cum Antiphonis officio convenientibus.

Qui psalmi, et canticum in Dominicis per annum, exceptis Dominicis a Septuagesima vsq; ad Dominicam palmarum inclusue, et in feriali officio temporis paschalis, ac in festis tam hodie quam trium lectionum, dicuntur de Dominica, vt in psalterio. In predictis vero diebus a Septuagesima vsq; ad Pascha palmarum inclusue dicuntur vt suis locis ponit. In feriali officio per annum, extra tempus paschale, dicuntur vt in psalte.

Antiphone in Dominicis quando proprie non assignatur, dicuntur vt in psalterio. In festis nonne et trium lectionum, si non adsint proprie dicuntur de Comuni. post psalmos dicitur Capitulum, Hymnus, Versus, Antiphona ad canticum Benedictus, cum eodem Lantico, et Oratio: omnia pro qualitate: Officium, de Tempore vel de festo.

Pieces quando dicende sunt, dicatur ante primam orationem. Commemorations vero de Cruce, de sancta Maria, Apostolis, et Pace, similiter quando dicende sunt, post orationem, nisi alia commemoratio festi simplici occurrat, que semper predictas commemorations precedit, de quibus infra in propriis rubricis dicitur.

An te orationes de, Dominus vobiscum, et Oramus: post vltimam orationem repetitur. Dominus vobiscum. Deinde, Benedicamus domino: et versus Fidelium anime, Pater noster. Dominus det nobis suam pacem: et Antiphone beate Marie, vt habetur in fine Completorii, si tunc discedendum sit a Choro, alioquin in fine vltime Hore, nisi sequatur Missa, vel officium Defunctorum, aut Litaniarum, vt in propria rubrica dicitur.

De prima.

Ad Primam, Pater noster, Ave Maria, Credo secreto, Deus in adiutorium, et Hymnus. Jam lucis.

Deinde inchoatur antiphona, que conuenit: que in festis ad omnes horas sumitur ex laudibus per ordines, quarta pretermittitur. In aliis seruetur rubrica inferius posita de Antiphonis. Postea dicuntur psalmi, qui in dominicis et feris dicuntur vt in psalterio. In festis autem, et tempore Paschali, tres tantum, vt etiam ibi annotatur.

Post antiphonas dicitur capitulum, Regi seculorum. In feriali officio extra tempus paschale de Capitulum, Pacem, deinde

Rubricae Generales

In die Requie breue. Christus fili Dei viui, &c. Post Requie bre. in officio duplici, & infra octauas statim oratio. Dicitur Deus opes in alio officio non duplici dicitur Kyrie eleison, cum reliquis precibus, oia vt in psalterio; vbi quando aliquis solus dicit officium, semel tñ dicit: Confiteor omnis illis verbis: Tibi pater, vel vobis fratres, & te pater, & vos fratres: qđ etiaz seruatur, qđ dicitur ad Completorium. In feriali officio quando dicte sunt preces ad Laudes: adduntur alię preces, vt ibi in psalterio.

Post orationem, i Choro legitur Martyrologiũ; deinde dicitur Preciosa cū reliq. Que et dicant ab his qui extra Chorum nō legerint Martyrolog. in fine ad Abolutione Capli i festis, dicit Caplm Mong: Alio tpe tam in Dñicis, quam feris, vt in psalterio.

De Dies, Tertia, Sexta, & Non

Ad Tertiam, Sextam, & Nonam: ante singulas horas dicitur Pñr. Ave Maria. Deus in adiuto. Hymnus, & psalmi, vt in psalterio. Hęc sñ officij qualitatem ordine quo supra: Dicitur psalmis, post añam dicitur Capitulum & Requie breue p qualitate officij: que in Dñicis & feris, qđ nō habentur ppria in proprio de tpe, dicuntur vt in psalterio: in festis si in proprio Scđrum nō sint ppria, sumuntur de Cōi. Post Requie breue dicitur oratio que habetur in proprio de tpe: si autem sit de scđo, vt in proprio Sanctorum: alioquin vt in Communi.

Post orationem repetitur, Dñs vobiscum: & dicitur: Benedicamus Dño: Fidelium anime: & Pater noster, secre.

De Vesperis.

Ad vespe. Pater nñ. Ave Maria. Deus in Adiuto. &c. Deinde dicuntur quinqz psalmi, cū quinqz añis, vt in proprio, aut Cōi Sāctorum signantur. In Dñicis autem, & feris añes, & psalmi semper dicuntur vt in psalterio. vbi tpe paschali psalmi dicuntur sub vna antiphona nisi alię proprie Antiphone, vt in Dominicis Aduentus, assignentur.

Post psalmos, & antiphonas dicitur Capitulum, hymnus, verius, añam ad Magnificat eum eodem cantico, & Oratio, oia de Tempore, vel sancto pro qualitate officij.

Preces quando dicende sunt, dicuntur ante orationem: Cōmemorationes vero de Cruce, S. Maria, Apostolis, & pace post eam, vt infra in propriis rubricis dicitur.

Ad Complet. absolute dicitur lectio brevis, vt in psalterio: deinde Pater noster: Confiteor: Misereatur: Indulgentia: Conuertere: Alma: Psalmi: Hymni. Capitulum: Primum breue: Canticum cum antiphona: omnia vt in fine psalterij: et post ea in duplicibus, et infra octauas dicitur Oratio: in alio officio non duplici ante orationem dicitur Kyrie eleison cum reliquis precibus: vt ibidem in psalterio.

C Post versum Benedicat et custodiat nos etc. dicitur vna ex antiphonis B. Marię, cum versiculo et Oratione, vt ibidem: et dicto versu Diuinum auxilium, dicitur secret. Pater noster. Ave Maria, et Credo.

De Inuitatorio.

Inuitatorium semper dicitur in omni officio ad Matutinum cum psalmo, Venite: ordine in principio psalterij, descripto: sed variatur pro officij qualitate, vt in psalterio, et in proprio de tempore, ac in proprio et Communi sanctorum.

Non dicitur in die Epiphanię, nec in triduo ante pascha, vlt suis locis dicitur: nec in officio Defunctorum per annum, excepto die Commem. omnium fidelium Defunctorum, et presente corpore.

De Hymnis.

Hymni semper dicuntur in qualibet hora, preterquam in triduo ante pascha vsque ad Sabba. in Albis inclusiue: et preterquam in officio defunctorum.

Ad Matutinum hymnus dicitur post psalm. Venite: repetito Inuitatorio, preterquam in die Epiphanię. Ad Laudes, et Vesp. dicitur post Capitulum: ad Horas ante psalmos et antiphonas, ad Completorium post psalmos et antiphonam.

Dicuntur autem in officio de Tempore, vt in psalterio, quando proprii hymni in proprio de Tempore non adsunt: quod hymni de psalterio, in dominicis, et ferijs assignati dicuntur ab octaua pentecostę vsque ad Aduentum (Dominica infra octauas Corp. Christi excepta) et ab octaua Epiphanię vsque ad Dominicam primam Quadragesimę. In officio de Sanctis dicuntur vt in Communi Sanctorum: nisi proprii in proprio sanctorum habeantur.

In Matutinitate Domini et vsque ad Epiphaniam in festo Corp. Christi, et per octauam, et quicumque sit officium sanctę Marię tam nouem quam trium lect. etiam tempore paschali, in fine omnium hymnorum (preterquam in fine hymni. Ave maris stella) dicitur Gloria tibi domine.
Ant

Rubricę Generales

Quis natus es de Virgine: vt in eius officio paruo, etiaſ si dicantur hymni de sanctis, qui infra octauas predictas celebrantur: dummodo Hymni de Sanctis sint eiusdem metri.

C In Epipha. dñi, et per totam octa. ad in festo Transfigura. in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi dñe, q apparuisti hodie.

C A dominica in Albis vsque ad Ascensionem in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, Qui surrexisti a mortuis: etiam in festis Sanctorum eodem tempore paschali occurrunt: dummodo hymni sint eiusdem metri.

C Ab Ascensione autem vsqz ad pente. dñi Gloria tibi dñe, Qui scandis super sydera, similiter etiam et in festis occurrentibus.

C In pentecoste vero et per octauam dicitur Gloria patri domino. Hatoque qui a mortuis etc. Alijs temporibus terminantur hymni, vt suis locis ponitur.

De Antiphonis.

A Domine horas semper cum psalmis dicuntur Antiphone vel vna vel plures pro diuersitate officij, et horarum.

C Si de tpe fiat officium, idest de dnica, aut feria, dñi Antiph. vt in psalterio, que cum psalmis posite in Vesperis dnice, et feriarum, in Completorio, ac in nocturnis: (et qñ fit officium de festo triu lect. idest simplici) nunquam mutantur nisi tpe paschali, quo tpe dicitur vna tm Antiph. Halleluiab, excepto tpe et Aduentus: quo tpe ad vespas et nocturnos dominice ponuntur proprie antiphone. In Laudibus et alijs Horis mutantur pro diuersitate temporum: vt in proprio de tempore habentur, cum vero non assignantur, semper dicuntur que posite sunt in psalterio.

C Antiph. que in proprio de Tpe sabbato ponuntur ad Magnificat pro prima dominica alicuius mensis, sumende sunt ex eadem dominica, que est propinqua Calendis: vel est in Calendis illius mensis, vt supra in rub. de dominicis, ac etiam in rubri. mensis Augusti dicitur: et semper in sabbato ponitur antiphona ad Magnificat, que contigua est libro Scripture in dominica ponendo.

C In festis nouem lect. ad vesp. dñi Antiph. de Laudibus nisi proprie in vespas assignentur. Ad Horas similiter, tam in officio de tempore quam de Sanctis, quando habentur proprie in Laudibus, et alie proprie non fuerint ad Horas, sumuntur ex Laudibus quarta pretermissa, hoc ordine. Ad primam, prima: Ad Tertiam,

tiam, secunda. Ad Septimam, tertia: Ad Nonam quinta.

In ferijs Aduentus, que non habent ad Horas proprias antiphonas, sumuntur ex Laudibus dominice precedentis. Ubi vero in Laudibus feriarum Aduentus fuerint proprie: sumuntur ut dictum est, ex ipsis laudibus feriarum proprie.

Tempore paschali, in officio tam nouem, quam trium lect. psalmi nocturnorum cuiuslibet nocturni, dicuntur sub vna antiphona, que officio conuenit, et suis locis ponitur.

In duplicibus ad Vesper. Adatur. et Laudes tñ antiphonę dicuntur ante psalmos integre: et post psalmos integre repetuntur: in alijs Horis, et in officio non duplici, in principio psalmi inchoat tñ antiphona, deinde i fine integra dicitur. Et qñ añ incipit sicut ps, post inceptã añam dicatur quod sequitur i psalmo sine repetitione principij, ab eo loco vbi desinit antiphona.

Antiphonis proprijs, tam in officio de tempore, quam de Sanctis semper cedunt, que habentur tam in psalterio, quam in Comuni sanctorum.

Quando fit aliqua commem. semper dicitur antiphona ante orationem cum versu que sumitur ex officio, quod conuenit ei, de quo fit commemoratio: ita vt in Vesperis sumatur antiphona que assignatur ad Magnificat, in Laudibus que ad Benedictus, cum versibus qui habentur post Idrymum.

Antiphonę sanctę Marię posite in fine Completorij, dicuntur vt inferius in propria rubrica dicitur.

De psalmis.

Psalmi in offō de tpe, per oēs Horas, in officijs et ferijs dicuntur eo modo quo distributi sunt in psalterio: nisi aliqui aliter in proprio de tpe signentur. In festis autē dicuntur, vt in proprijs locis signantur: alioquin vt in Comuni Sanctorum.

Psalmi ad Laudes de officia cū cantico **B**enedicite, dicuntur in omnibus festis per annum, et in ferijs temporis paschalis.

Psalmus, **C**onfitemini, dicitur ad primã cum alijs psalmis in psalterio assignatis in sibus dominicis (quando offiã fit de dominica) a tertia dominica post pentec. inclusiue vsqz ad Ascensionem domini exclusiue: et a secunda dominica post Epiph. inclusiue, vsqz ad Septuag. exclusiue: a Septuagesima autē inclusiue vsqz ad pascha exclusiue, eius loco dicitur psalmus, **D**ominus regna-

gna-

Rubricę Generales

gnant: et psal. Confitemini: tunc dicitur ad Laudes post psalm. Miserere: ut suo loco dicitur. In Dominicis vero Tempus paschalis a Dominica in Albis inclusive usque ad Ascensio. exclusivę, dicuntur tantum tres psalmi sicut in festis: addito symbolo Athanasij. Alij psalmi, per singulas ferias distributi ad primas, dicuntur singuli loco psalmi, Confitemini: in feriali tñ offiō, quando de feria agitur extra tēpus paschale. In feriis vero tēpis paschalis, in festis per annum, et in sabbato, siue de sancta Maria, siue de feria fiat officium, dicuntur tantum tres psalmi: Deus in nomine tuo. Beati immaculati, et Retribue: etiam si festum duplex celebratur in Dominica.

In Dominicis autem, quando officium fit de Dominica, post psalmos additur semper symbolum Athanasij. Quicunq; ut infra in propria rubrica dicitur.

Psalmi Horarum, scilicet ad Tertiam, Sextam, et Nonam, et ad Completorium, nunquam mutantur, ut in psalterio, siue de sanctis, siue de Tempore fiat officium.

Psalmi de Dominica ad Vesp. ut plurimum dicuntur in vesper. festorum excepto ultimo qui mutatur: cum vero aliter sit suis locis annotatur. In Vesper. infra octa, dicuntur psalmi, ut in secundis Vesp. festi, exceptis primis Vesp. diei octave, in quibus dicuntur, ut in primis Vesp. festi.

In fine psalmorum semper dicitur Gloria patri, preterquam in psalmo, Deus Deus meus ad te de luce vigilo: et in psal. Laudate Dominum de celis, in quibus dicitur tantum in fine ultimi psalmi, ante Canticum Benedicite, et ante Capitulum. Preterea non dicitur in triduo Maioris Heb. ante pascha, nec in officio Defunctorum, cuius loco pro Defunctis dicitur, Requie eterna etc.

De canticis.

Antica dicuntur in officio de tempore, tam de Dominicis, quam de feriis, ut in psalterio distribuuntur ad Laudes, Vesperas, et Completorium.

In festis, et Tempore paschali ad Laudes semper dicitur Canticum, Benedicite, ut in Dominica, et in fine eius non dicitur Gloria patri, sicut in aliis Canticis dicitur, nec respondetur, Amen. Alia cantica ferialia, ut in psalterio, ad Laudes non dicuntur nisi quando officium fit de feria extra tempus paschale.

Canticum

Canticum Benedictus, Magnificat, & Hunc dimittis, semper dicuntur suo loco, vt in psalterio.

De Versibus.

Versus semper dicuntur ad Matut. post vltimum psal. & antiphonam nocturnorum, siue in officio dicantur tres nocturni, siue vnus. Ad Laudes & Vesperas, Versus dicit post Hymnum. ad horas dicitur in Responsorio breui, post repetitionem partis Responsorij, dicto Gloria patri.

In pascha Resurrec. & per eius octauam vsque ad sabbatum in albis in clusue, in Nocturno tantum dicitur versus, in alijs horis non dicitur, vt ibi.

Quando fit aliqua commemo. semper post antiphonam eius, de quo fit commemoratio, dicitur Versus, qui in eius officio ponitur post Hymn. Vesperarum & Laudum.

Versibus tempore paschali semper additur Halleluiah.

Versus Dñs vobiscum, semper preponitur orationi: & post eam repetitur, vt infra dicitur in rub. de oratione.

In officio festi trium lect. post omnes psalmos. feriales cum antiphonis, dicitur Versus de Communi Sanctorum, hoc ordine. Feria ij. & v. Versus primi nocturni. Feria iij. & v. versus secundi noct. Feria iij. versus tertij nocturni.

Versus positi in psalterio ad Laudes, & Vesp. semper dicantur quando alij proprii non assignantur, in proprio de tēpore.

De Absolutionibus, & Benedictionibus ante lectiones.

Absolutiones, & benedictiones dicuntur per ordinem in officio nouē lectio. ante lectiones, vt in prima Dñica de Aduentu ponuntur. s. post versus dicto Pater noster. Et ne nos, dicitur absolutio & Benedictio, vt ibi: preterquam in Matutinis tenebrarum Maioris hebdo. & in officio Defunct. in quibus Absolutio & Benedictio non dicuntur.

Si officium nouem lect. fit de Sancto, octaua benedictio erit, Cuius, vel Quorum festum colimus &c. vt ibi. Si de sancta Maria, octaua benedictio erit. Cuius festum colimus ipsa virgo virginum &c. Cum leguntur tria euangelia cum homilia, fiat sicut in Matuitate domini dicitur.

Si sit officij trium lect. & fit de feria, in qua singule tres lect. sunt de Scriptura, Absolutio & Benedictiones sumuntur ex

Rubricæ Generales

prima dominica de Adventu hoc ordine. Feria secunda & quinta Absolutio & Benedictiones primi noctur. dicuntur. Feria tertia & sexta secundi noct. Feria quarta & sabbato, tertii noct. **C** Si autem singule tres lect. non sunt de Scriptura, Absolutio dicitur secundum ferias, sicut quæ tres sunt de Scriptura. Benedictiones vero semper dñi, vt in tertio noct. dicitur officij ordinantur. **C** Si tres lect. sunt de homilia: Prima Benedictio erit, Evangelica lectio. Secunda, Diuinus auxilij. Tertia, ad societatem. **C** Si fit de sancto, de Absolutionibus idem seruatur quod in ferijs, quando non legitur homilia: sed Benedictiones dicuntur vt in tertio noctur. hoc modo. Prima, Ille nos benedicat. Secunda, cuius, vel quorum festum colimus; Tertia, ad societatem. **C** Quando fit officij B. Mariæ in sabbato: Absolutio & Benedictiones dicuntur, vt in eius off. paruo circa finem Breviarij.

De Lectionibus.

Lectiones leguntur ad Matut. dictis psalmis nocturnorum cum antiphonis, versibus, Absolutionibus quoque & Benedictionibus, vt supra. In duplicibus & semiduplicibus dicuntur nouem lectiones, idest in quolibet nocturno tres: in ferijs & festis simplicibus leguntur tantum tres lectiones. **C** In off. nouem lect. leguntur hoc modo. In primo noctur. semper leguntur tres lect. de Scriptura: que quæ suis locis proprie, aut de L. scõrum non assignantur; semper leguntur vt in officio de Ep. que sua quoque die occurrunt legendæ. In secundo noct. si fit de sancto, tres lectiones leguntur de vita Sancti: que si non adsint proprie, leguntur de sermone, qui ei conuenit, ex L. Sanctoꝝ: Unde etiam numerus trium lect. completur, quando officium fit nouem lect. de aliquo Sancto, qui non habet nisi vnâ, vel duas lect. de vita sancti. Si fit de dominica, vel alio officio nouem lect. per annum, et de octaua, leguntur tres lect. de aliquo sermone, qui in illis ponitur. In tertio noct. semper leguntur tres lectiones de homilia in euangelium, postquam in proprio aut ex Communi assignate: & primæ lectioni de homilia semper preponitur principij lectionis, de Euangelio, de quo est homilia: etiam infra octauas. Excipiuntur ab hoc ordinario lectionum Matut. tenebrarum ante pascha, & defunctorum, vt in suis officijs ponitur.

C Si

Si in offiō nouē lect. in quo non dē nonū rīforū ptingas fieri cōme. de aliquo sancto, qui propriam habet lectionē, nona lectio legitur de sancto: si fuerint duę de sancto, cuius sit cōme. ex duabus lectionibus fiat vna lectio: omīssa nona lectione in dicto off. nouem lec. vel octauę lectioni adiuncta. Quod si eodē die occurrat dñica, vel feria quę habeat homiliam, nona lectio sancti omittitur: et eius loco legitur homilia dñice, vel ferie.

In offiō trium lec. si sit de feria, tres lec. leguntur de Scriptura: nisi tres sint de homilia: quia tunc omīssis lectionib. de Scriptura, tres leguntur de homilia. Si sit de sancto, quę hēat duas lec. prima tñ erit de Scriptura: vel vna, vel ex tribus vna: Secunda et tertia de Sancto. Si vnam tñ habuerit, vel propriam, vel ex Lōi assignatā: prima et secunda erunt de scriptura: tertia de sancto: quod et seruetur in officio S. Marię in sabba.

Si initium lectionis de scriptura transferatur in secundā feriā, lectiones scripturę positę in secunda feria, vel omittantur, vel cū alijs de eadē scriptura adiunctę legantur: quod semper fieri potest, quando lectiones de scriptura aliquo die omittuntur.

Lectiones autē de scriptura in officio de tpe sic distributę sūt per annum: vt quotidie aliquid ex ea legatur etiam in officio de sanctis, quando alię, vt dictum est, non assignantur.

Initia librorum sacre scripturę (qui fere semper in Dominicis inchoantur) eo die ponuntur, quo notata sunt etiam si fiat officium de sancto: nisi in festo alię proprię lectiones scripturę de Comuni assignentur: tunc enim initium lectionis de scriptura transfertur in sequentem diem, similiter non impeditur. Historia vero, id est Responsoria ex historia scripturę sumpta: si eo die in quam transfertur initium scripturę propter festum occurrens poni non possit, ponatur infra hebdomadam, vt dicitur in rub. de Responsorijs. Cum autem initium alicuius epistolę beati Pauli, post octauam Epiph. vel epistolę canonicę tempore paschali, aut alicuius prophete minoris mense Nouēbr., infra hebdomadam illorum temporum impeditur, aliquo festo nouem lectionum habente proprias lectiones de scriptura, dictum initium epistolę et prophete, quoad commode fieri poterit, ponatur in sequenti feria alio simili initio scripturę ponendo, vel festo non impedita: alioquin in precedenti similiter

Rubricae Generales

non impedita, vel cum aliis lectionibus de eadem scriptura in sequentibus diebus continetur, ita ut aliquo modo ponatur. Cum etiam initium lectionis alicuius libri de scriptura transferatur in aliam diem, alie lectionis eadem die, de eadem scriptura assignate, vel cum superioribus lectionibus legantur, vel omittantur: ita ut non oporteat eas amplius in alio sequenti die resumere: sed ille legantur, que sua quaque die occurrunt, aut cum eisdem legantur, quod semper seruetur, quando lectiones occurrentes de scriptura legi non possunt.

¶ De scriptura quoque tunc est positum, quantum satis videtur, pro numero hebdomadarum, que esse possunt, et inter Epiphaniam et Septuag. et inter pentecosten. et Aduentum. Ubi vero contingit minui numerum Dominicarum et hebdomadarum post Epiphaniam adueniente Dominica Septuagesime, et post pentecost. adueniente alia Dominica, ut infra dicitur, quod super est de scriptura alicuius libri pro numero dierum Dominicarum, et hebdomadarum, positi, eo anno omittitur. Quod etiam fit de scriptura ex libris Regum: de quibus legitur ab octava pentec. usque ad primam Dominicam Augusti, cum non expletur numerus Dominicarum post oct. pentec. de eo libro annotatus usque ad menses Augusti: quia tunc lectionibus de eo libro omissis, legitur scriptura que ponitur mense Augusti, quod similiter et in sequentibus mensibus observatur: qui mensis cui quinque Dominice assignantur, non habet nisi quatuor: tunc enim omittuntur lectiones quinte Dominice, et eius hebdomade: et ponuntur lectiones prime Dominice sequentis mensis, et eius hebdomade, que s. Dominica proximior est Calendis illius mensis, secundum rubricam mensis Augusti positam in proprio de Tempore.

¶ Lectiones Dominice quinte Octobris, quoniam October haberi tunc quatuor Dominicas, leguntur feria quinta precedentis hebdomade non impedita festo duplici, quod habeat proprias lect. scripturarum: alioquin legatur feria sexta eiusdem hebdomade. coniuncte lectionibus secunde et tertie ferie hebdomade quinte.

¶ Lectiones et secunde Dominice Nouembris, et eius hebdomade committuntur, quando idem mensis habuerit tunc quatuor Dominicas: tunc enim tertia Dominica Nouemb. cum sua hebdomade ponitur loco secunde, et quarta loco tertie, et quinta loco quarte.

Lectiones de scriptura, posite in **Q**ui se^orum, leguntur tam in festis duplicib. q̄ semiduplicib. vbi assignantur in proprio se^orum per annū: Kursus q̄n aliquod festū in propria ecclesia solemniter celebratur: Item q̄n aliquod festū nouē lect. occurrit in Quadragesima, et Quatuor tēporib. in secunda feria Ascensionū, et in Vigilia Ascens. in quibus ferijs in offiō de Tēpore non assignantur lectiones de scriptura, sed de homilia: tunc. n. in festis recurrēdū est ad lectiones de scriptura, positas in **Q**ui sanctorū. Quod si occurrat in die octaua alicuius festi habetis octauā: tunc in primo noct. diei octauę repetantur lectiones, que in primo noct. festi lectę fuerint. Alię lectio. secundi et terrij noct. posite in **Q**ui Sanctorū: similiter leguntur q̄n in proprio sanctorū assignantur: et quando in aliqua ecclesia aliquod festum celebratur cum nouem lectionibus: quis in ea est solenne; aut consuetum celebrari, quod proprias de festo lectiones non habuerit.

In fine cuiuscunq; lectionis dicitur: Tu autem dñe misere re nobis, et responderetur, Deo gratias. Quod etiam fit in lectionibus breuib. in principio Completorij: et in fine Prime, post Pretiosa: p̄terquam in triuo maioris hebdo. ante pascha: et in officio Defunctorum, vt suis locis ponitur.

De Responsorijs post lectiones.

Responsorija dñi ad Matut. post lectiones: ita vt post quālibet lect. dicatur vnum Responsorium, vt infra.

In festis nouem lect. (p̄terquā in festo. **S**S. Innocentiū, q̄n non venerit in **D**ñica) et in **D**ñicis a **D**ñica in **A**lbis inclusive vsq; ad **A**duent. exclusiue: et a **D**ominica infra oct. **M**atiuitatis inclusive vsq; ad **S**eptuag. exclusiue, dicitur octo tantū Responsorija: et in fine terrij, sexti, et octau. dicitur **G**loria patri, cū repetitione partis Responsorij: quod regulare est in fine vltimi Responsorij cuiuslibet nocturni, tam in officio nouē, quam triū lect. exceptio tempore passiouis: quo tēpore repetitur Responsorij a principio: excepto etiā officio Defunctorū: cuius loco dicitur **R**equiem eter. Qui versus **G**loria patri, quibusdam diebus d̄ in primo Responsorio, vt in proprijs locis annotat. Post nouā lectionē p̄dictis diebus, quando octo tantum dicuntur Responsorija: immediate dicitur hymnus, **T**e Deum.

Rubricæ Generales

In Dominicis Aduentus, et in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam palmarum: et in triduo ante pascha dicuntur nouem *ria*: quia sunt non dicitur, *Te Deum*.

In eis autem trium lect. qm̄ fit de festo: et in feriis tps paschalis, quod est inter *Dñicam* in *Albis*, et *Ascensione* (excepta feria ii. Rogationum, in qua dicitur tertium *rium*) dicitur duo *ria*: quia post tertiam lectionē dicitur, *Te Deum*: Quæ *ria* in festis sumuntur de *lōi Scōrum*, et in dictis feriis *Temporis paschalis*, quando alia propria non assignantur, sumuntur de *Dominica*, in qua primo sunt posita, hoc ordine.

Secunda et quinta feria, primus et secundus *rium* primi noctur. feria tertia et sexta, primum, et secundus *rium* secundi noct. feria quarta, primum et secundum *rium* tertij nocturni.

In aliis feriis, extra tps paschale dicitur tria *ria* (quæ in illis non dicitur, *Te Deum*.) Hoc ordine. feria secunda et quinta, tria *ria* primi nocturni. feria tertia et sexta, tria *ria* secundi noct. feria quarta et sabbato, qm̄ in eo fit de feria, tria *ria* tertij noct. *Dominicæ* precedētis, in qua primo sunt posita. *Terum* quia in tertio noct. *Dominicarum* a tertia post pentec. inclusive usque ad *Aduentum* exclusive: et ab octa. *Epiphan.* usque ad *Septuag.* exclusive, non habent nisi unum *rium* dicendum infra hebdomadā, qd̄ est septimū in *Dñica*, propterea quod *rium*, duo *Septuag.* non dicitur nisi in *Dominicis* post pentec. usque ad *Aduentum*, et ab *Epiphania* usque ad *Septuag.* ideo feria quarta et sabbato quando ex tertio noctur. sumenda erunt *ria*, primum *rium* erit quod est septimū *Dñicæ*, secundo et tertio loco dicitur secundus et tertius sequentis ferie, i. post secundā, et tertiā lect. dicitur secundus et tertius *rium*, quod est secundus et tertius secundæ sequentis ferie, si propria *ria* habuerit: alioquin si non habuerit propria, dicitur secundus et tertius *rium* primi noctur. eiusdem *Dominicæ*.

Sumuntur autem *ria* ex eo loco, ubi primo sunt posita in principio mensis vel libri, et ea repetuntur in aliis sequentibus. *Dñicis* illius mensis: in quibus alia non assignantur, vel donec de illo libro legitur, unde sumpta sunt *ria*. Quæ autem in prima hebdomada mensis posita sunt per ferias, repetantur eodem ordine in eisdem feriis per sequentes hebdomadae, donec alia ponantur.

Responsorialia et propria secundæ ferie, si post festum occurrerint
poni

poni non possint in ea feria vbi assignantur, ponantur in sequēti prima occurrenti feria. Vbi vero non ad sunt propria, semper ex nocturnis Dominice sumuntur dicto ordine.

C Si feria prima nocturne eius Dominice, in qua primo ponuntur pp festum duplex in ea occurrens, in ipsa Dominica poni non possint, ponantur primo die eius hebdomade, in qua occurrat fieri de feria, et omittantur alia, que forte in illa feria propria haberentur. Si vero in tota hebdomada non occurrat dies, in quo fiat de feria, prima die non impedita festo nouem lect. Sat offiū de feria, cum comm. festi trium lect. in ea occurrentis: si tota hebdomada, et sequens dominica fuerit impedita offiō nouē lect. in qua non possit fieri officium de Dominica vel de feria, id fiat in sequenti hebdomada vel Dominica: dummodò in ea alia feria non sint primo ponenda: quia tunc si alia sint primo ponenda, prima die precedentis hebdomade non impedita festo duplici, fit de feria, vt supra: et festum semiduplex in ea occurrens transferatur.

Feria et tertii nocturni, que in aliquibus Dominicis ex textu euangelij sumpta sunt, non repetantur per hebdomadā, quando in ea sumenda sunt etia ex tertio nocturno. Dominice: sed eorum loco dicantur alia sequentis ferie. Idem seruatur de quibusdam etia propriis, in feriis Quadragesime, vbi vnum tantum etiam ponitur: quia non dicuntur nisi in eo die, quo ponuntur: et in aliis sequentibus feriis Quadragesime sumuntur ex dominica, ordine supradicto.

Tempe paschali in fine etia ante versum additur Halleluiab. Primum etiam festi quod aliquando non dicitur infra quasdam octaua, dicitur in dominica infra octa. si ad modū octaue agatur officium, et in die octaue: nisi aliter notetur.

De Responsoriis Horarum.

Responsoria breuia dicuntur post caplm ad Primam, Tertiam, Sextam, et Nonā, et ad Completorium: preter quā in triduo ante Pascha vsqz ad Sabbatum in Albis exclusiue: quibus diebus non dñr. Ad Primam et Complet. semper dñr eodē modo, vt in psalterio. In aliis Horis, qñ fit offiū de dñica, vel de feria per annum, dñr vt hñr in psalterio. In Aduentu antez, Quadrag. et tpe paschali, vt suis locis hñr ppria. In festis simit-

Rubricę Generales

literę non habentur propria, dicuntur vt in Cōi sanctorum.
In fine Ky breuis semper dicitur Gloria patri, cum repetitione
partis Ky: eo modo quo ordinatur ad primā in psalterio: pre-
terquam tēpere passionis: tunc. n. non dicitur Gloria patri: sed eius
loco repetitur Responsorium breue a principio.

In Ky breui ad Primam, loco versus, Qui sedes, et cetera,
vt in psalterio, in Adventu dicitur, Qui venturus es in mundum, tā
in Dñicis et feriis, quam in festis (excepto festo Conceptio. B.
Marię) In Natiuitate Dñi et vsq; ad Epiph. etiā in festis oc-
currentibus: In festo Corp. Christi, et per octauā: et in omni offi-
B. Marię, tam nouem quam trium lect. dicitur, Qui natus es de
Maria virgine. In Epiph. et per octauā, et in festo Transfigu-
dicitur, Qui apparuisti hodie. A Dominica in Albis inclusiue vsque
ad Ascensionem exclusiue, tam in officio de Tempore, quā de
sanctis (excepto officio sanctę Marię) semper dicitur, Qui sur-
rexit a mortuis Ab Ascensione vsq; ad pentec. exclusiue, dicitur,
Qui scandis super sidera. In pentecoste et reliquo anni tē-
pore, tam in officio de tempore, quam de Sanctis dicitur, Qui
sedes ad dexteram patris, vt in psalterio.

Regia breuia altarum Horarum, que ponuntur in prima Do-
minica de Adventu, dicitur per totum Adventum, qñ fit officium de
Ege. Similiter que ponuntur in prima Dominica Quadrag-
dicuntur vsq; ad Dominicam passionis exclusiue. Et que ponun-
tur in Dominica passionis, dicuntur vsq; ad feriam quinq;
tam in Cena Domini exclusiue. Itē que ponuntur in Dñica
in Albis, dicuntur vsq; ad Ascens. exclusiue. Que vero ponun-
tur in aliquo festo habente octauam, dicuntur per totam octa-
uam, qñ fit de octaua. In officio autem B. Marię, tam nouem
quam, trium lect. excepto festo Assumptionis eiusdem, dicuntur
semper Regia breuia de Comuni Virginum.

Ege paschalia Dñica in Albis vsq; ad sabbatum post pen-
tec. inclusiue, in primo versu Ky breuis ponuntur duo Hallelu-
lah, et in secundo vnū: tam in officio de Ege quam de Sanctis.

De Capitulis.

Capitula semper dicuntur (preterquam a feria quinta in E-
na Dñi vsq; ad sabbatū in Albis inclusiue, et preterquam
in officio Defunctorū) ad Vesp. Laud. et alias Horas, dicitur psal-
mus,

mis et antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.

Capitula Dñicalia, posita in psalterio in primis et secundis Vesp. in Laud. et Horis, dicuntur a tertia Dominica post pentec. vsq; ad aduentum, et a secunda post Epiph. vsque ad Septuag. Capitula autem ferialia dñi eisdem temporibus: sed post octauam pentec. vsq; ad aduentum, et ab oct. Epiph. vsque ad Dominicam primam Quadrage. Alio tempore dicuntur, et in proprio de Tempore: si sit de sanctis, vt in proprio de sanctis, cum propria adsunt: alioquin de Communi sanctorum. Capitulum Primum et Completorium (quando Capitula dicantur) nunquam mutatur vt in psalterio.

In Dñicis ab aduentu vsq; ad octa. Epiph. et a Septuag. vsq; ad vñcam tertiam post pente. et in omnibus festis regulariter Capitulum positum in primis Vesp. dñi in Laudib. ad tertiam: et in secundis Vesper. quibusdam exceptis, que suis locis assignantur. Post Capitulum semper respondetur Deo gratias.

De Oratione.

Oratio in vesp. et Laudib. dicitur post antiph. ad Magnificat. et Benedictus immediate: preterquam in ferijs aduentus, Quadrage. Quatuor temporum, et Vigiliarum, que ieiunantur in quibus post antiph. dñi preces, excepta vigilia Natiuitatis et pentec. et in fine post preces. Oratione. Ad Primam et alias horas Oratione dicitur post Iteum breue, nisi dicende sint preces: tunc enim Oratione dicitur post preces. Ad complet. in duplicibus, et per octa. Oratione dicitur post antiphonaz, Salua nos, in alio officio dicitur post preces.

Ad Primam, et Complet. nunquam mutantur orationes que habentur in psalterio, preterquam in triduo ante pascha: in quo triduo ad omnes horas vsq; ad Nonam sabbati sancti inclusiue post psal. Misereere, dñi Oratione diei, vt suo loco ponitur. In alijs Horis regulariter dicitur Oratione, que dicta est in primis Vesp. In Quadragesima autem, Quatuor temporibus et Vigilijs, Oratione que dicta est in Laudib. dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, et Nonam. In Vesp. autem sequentib. si sit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadragesima, vel dñice precedentis, vt in ferijs per annu. Que Oratione precedentis dñice semper dñi in feriali offiō per hebdomadam, quando propria nō assignatur.

Subiice Generales

assignatur. Infra octavas dicitur oratio vt in die festi: similiter in die octava, nisi alia propria assignetur.

An te Orationem semper dicitur versus, Dñs vobiscū. Nō dicitur, Et cū spū tuo. Qui versus non dicitur ab eo qui non est saltem in ordine Diaconat⁹, nec a Diacono pñte Sacerdote, nisi de illius licentia. Si quis autē ad Diaconatus ordinē non pervenerit eius loco dicit. Dñe exaudi orationē meam. R. Et clamor meus ad te veniat. Deinde oratur, Oremus: postea oratio, que si vnica tñ dicatur vers. Dñs vobiscū, vel Dñe exaudi, repetitur finita oratione, postquā fuerit rñsum, Amen. Si autē plures Orationes dicendę sint: ante quamlibet orationē dicit Añsa ⁊ Versus: deinde dicitur Oremus: ⁊ post vltimā orationē repetitur, Dñs vobiscū: postea dicitur, Benedicamus dño. Ite spōdetur, Deo grās. Deinde dicitur Versus, Fidelium anime: qui Versus fidelium, non dicitur post Benedicamus dño, ad Pānā ante Preciosa ⁊c. neq; ad Lōplet. ante Benedicat, ⁊c.

Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per dñm: Si ad filium, Qui vivit ⁊ regnat. Si in principio Orationis fiat mentio filii, dicatur, Per eundem. Si in fine orationis, dicatur, Qui tecum vivit ⁊ regnat. Si fiat mentio Spiritus sancti, dicatur, In vnitate eiusdem Spiritus sancti ⁊c.

Cū plures Orationes dñr, prima tñ dicitur sub sua conclusione. Per dñm, vel aliter vt supra: alig non cōcluduntur nisi in vltima Oratione: sed vnicuique Orationi semper preponitur, Oremus: preterquam in officio Defunctorum: in quo alio modo quam vt supra, Orationes dñr, vt in eius officio dicitur.

De Hymno, Te Deum.

Hymnus Te Deum, dicitur in oibus festis per annum, s̄ trium, q̄ nouem lect. ⁊ per eorū octavas: excepto festo sanctorū Innocentii: nisi venerit in dominica: ⁊ nisi fuerit eius dies oct. quia tñc dicitur. Dicitur et in oibus dominicis a pascha resurrect. inclusivę vsq; ad Adven. exclusivę, ⁊ a Matutitate Domini inclusivę vsq; ad Septuag. exclusivę, ⁊ in omnibus feriis temporis paschalis. s̄ a dñica in Albis vsq; ad Ascens. cepta secunda feria, Rogationum, in qua non dicitur.

Non dicitur autē in officis Adven. ⁊ a Septuag. vsq; ad dñicam palmarū inclusivę, neq; in feriis extra tempus paschale.

Lum

Cum dicitur, omittitur semper nonum vel tertium **Psalm:** & statim dicitur post ultimam lectionem.

Cum non dicitur, eius loco ponitur nonum vel tertium **Psalm,** cum Gloria patri, in fine: & dicto **Psalm** statim inchoantur Laudes. Similiter quoniam dicitur, **Te Deum:** eo huiusmodi dicto statim inchoantur Laudes: preterquam in nocte Natalis domini: quia tunc dicitur Oratio, postea celebratur **Missa,** ut suo loco patet.

De Oratione dominica, & Salutatione Angelica.

Oratione dominica **Pater noster,** & Salutatio Angelica **Aue Maria,** semper dicitur secreto ante omnes Horas, preterquam ad Completo, quia tunc in principio dicitur tamen **Pater noster,** post lectionem breuiter dicto versu, **Aduatoriū nōm,** & in fine **Pater noster, Aue Maria,** cum **Credo,** post orationem sancte **Marię, Sinitis Horis** dicitur similiter secreto, **Pater noster,** tamen, dicto versu, **Fidelium aīę,** ubi hic versus dicitur: qui versus non dicitur quando post officium diei dicitur officium **S. Marię:** sed post illud, & tunc dicitur, **Pater noster,** ut supra. Si autem alia Hora subsequatur, in fine precedentis **Horę** dicitur **Pater noster,** semel tantum, pro principio sequentis **Horę,** addita **Aue Maria.**

Quando oratio dominica dicenda est cum precibus, semper clara voce profertur, **Pater noster:** & in fine, **Et ne nos: relinquamur** dicitur secreto: alias nunquam profertur. Ad Laudes vero & **Vespere,** quoniam in feriali officio dicuntur preces, totum dicitur clara voce.

Salutatio Angelica semper dicitur ante officium sancte **Marię,** quando non dicitur cum officio domini: quia tunc sufficiat dixisse in principio cum oratione dominica.

De Symbolo Apostolorum, & Symbolo Athanasij.

Symbolū **Aplōrum** semper dicitur ante **Matut.** & **Primā:** & finito **Cōpletorio,** post orationem Angelicā totum secreto: Et si ad **Primā,** & cōplet iterū dicendū sit cum precibus. Quando vero dicitur cum precibus, ad **Primā** & **Cōplet** clara uoce profertur, **Credo in deū,** & in fine, **Carnis resurrectionē,** reliquū dicitur secreto, alias nunquam dicitur, nisi ut supra.

Symbolū Athanasij dicitur ad **Primā,** post psal. **Retribuē,** in omnibus dominicis per annū, quādo officium fit de dominica, exceptis dominicis infra octauas **Matuit. domini, Epiph. Ascens. & Corpō. Christi,** ac dominica **Resurrect. & pentecostes:** in quibus

Rubricae Generales

bus dicuntur tantum tres psalmi consueti, ut in festis. In Dominicis infra alias octavas, et in Dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque si aliquod festum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus.

Precēs sunt aliquot versus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a *kyrie eleison*.

Preces Dominicales, ad Primam, et Completorium, ut in Psalterio dicuntur tantum quando cum officio non est duplex, vel infra octavas: in duplicibus autem, et infra octavas non dicuntur, etiam si infra octavas fiat de Dominica, vel alio festo semiduplici: quia tunc ratione octavae non dicuntur.

Preces feriales ad Laudes, et Horas distincte, ut in psalterio dicuntur tantum in feriis Adventus, Quadragesimae, Quatuor Temporum, et Vigiliarum, quae ieiunantur: exceptis vigilia Nativitatis Domini, et vigilia et Quatuor temporibus pentecostes: et tunc dicuntur flexis genibus. In alijs feriis per annum a praedictis nunquam dicuntur, nisi Dominicales: et in illis non flectuntur genua.

In feriis Adventus, Quadragesimae, et Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes, per Horas, et ad Vesperas: si non sequatur festum, ad Completorium dicuntur consuetae de Dominica: sed flexis genibus. Dicuntur autem preces genibus ab Hebdomadario, usque ad versum, Dominus vobiscum, ante orationem. A circumstantibus autem usque ad versum Benedicamus domino, post orationem.

In vigiliis preces feriales dicuntur tantum ad Matutinum, et per Horas. Ad vespas vero sequentes non dicuntur: quia ipse sit de festo. Psalmus, Misere, non dicitur cum precibus, nisi ad Vesperas: et psalmus De profundis, nisi ad Laudes: In alijs Horis praedicti psalmi non dicuntur. In officio Defunctorum dicuntur psalmi, qui in eorum officio signantur.

De Commemorationibus Communibus,

seu suffragiis Sanctorum.

Commemorationes communes, seu suffragia de sanctis, quae habentur in psalterio ad Vesperas sabbati, dicuntur in fine Vesperarum, et Laudum, ab octava Epiphaniae usque ad Domi-

Dominicam passionis exclusiue, et ab octaua pentecostes usque ad Aduentum exclusiue: in Dominicis, ferijs, nisi officium sit duplex, vel infra octauas: et illis adiungitur commemoratio de patrono, vel titulo Ecclesie ante, vel post commemorationem de Apostolis, et de Sancta Maria, pro dignitate illius: ita tamen ut semper ultimo loco ponatur commemoratio de pace. Et ante illas, in seriali officio fit commemoratio de Cruce, que habetur in psalterio, post Laudes secunde ferie.

Tempore paschali fit alia commemoratio de Cruce, ubi ponitur ad Laudes ferie secunde post Dominicam in Albis: et ea solum tunc dicitur.

Si facienda sit commemoratio alicuius festi occurrentis, commemoratio festi semper fit ante ipsa suffragia consueta, etiam ante commemorationem de Cruce.

Commemoratio de Sancta Maria non fit cum alijs, quando dicitur eius officium paruum.

De Antiphonis B. Marie in fine officij.

Antiphonę B. Marie posite in fine psalterij post Completorium, singule dicuntur pro temporis diuersitate, ut ibi annotatur: preterquam in triduo maioris Hebdomade ante pascha.

Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorii, et sine Matutini, dictis Laudibus, si tunc terminandum sit officium: alioquin, si alia subsequatur Hora, in fine ultime Hore. In Choro autem semper dicantur quandoque terminata aliqua Hora, discedendum est a Choro.

Nunquam vero dicitur post aliquam horam, quasi subsequitur eum officio diei officium Defuncti, vel Litanie, preterquam post Completorium, in quo semper dicitur etiam si predicta subsequantur: neque etiam dicitur quando post aliquam Horam subsequitur missa. Dicuntur autem semper flexis genibus, preterquam tempore paschali, Hebdomadario tamen ad orationem surgente.

De officio paruo B. Marie, et alijs.

Officio paruo B. Marie, de officio Defuncti, de Septem psalmis penitentialibus, et Litanis: et de psalmis Gradualibus, quando et quomodo, tam in Choro, quam extra Chorum dicenda sint, habent suis locis proprie rubricę circa finem Breuiarij.

Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

¶ Ser-